

HÖGSKOLAN
DALARNA

Yngre barns behov av trygghet och möjligheter till anknytning i förskolan

En enkätstudie om förskollärares uppfattningar om yngre barns behov och tillgodoseende av trygghet i förskolan

Författare: Amanda Kazokoglu

Handledare: Susanne Rosén

Examinator: Nadezda Lebedeva

Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete

Kurskod: GPG2DU-H3K2W-

Poäng: 15 hp

Examinationsdatum: 2024-03-28

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet. Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access. Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access): Ja Nej Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstract:

Det står skrivet i skollagen att barnet i förskolan ska ges en trygg omsorg, att barngruppernas storlek ska vara lämplig och miljön vara god (SFS 2010:800). Studiens syfte är att få en inblick i hur yngre barns behov av trygghet och anknytning tillgodoses i förskolan, utifrån förskollärares och barnskötares uppfattningar. Metoden som använts i datasamlingen är kvantitativ i form av enkät, som analyserats och diskuterats utifrån ett anknytningsteoretiskt perspektiv. Resultatet visar en hög andel pedagoger som upplever tillkortakommanden i förskolans miljö och struktur, i att leverera en barnomsorg där de yngre barnens behov utav trygghet tillgodoses i den mån den bör. Pedagogerna anser i hög grad att stora barngrupper och för låg personaltäthet är problemfaktorer som skapar utmaningar att ge de yngre barnen deras trygghetsbehov mötta. När pedagogerna anser att barngruppen är utav lämplig storlek, visar resultaten att mindre grupper om max 12 barn är det vanligaste. I denna svarsgrupp, återfinns också högre antal respondenter som anser att tillgodeendet med trygghet för barnen är tillräckligt. När barn upplever trygghet, resulterar detta enligt anknytningsforskning, i att deras lärande och utveckling främjas. I enlighet med vad tidigare anknytningsforskning visar, stöder resultatet i denna undersökning det faktum att mindre barngrupper i förskolan, är en förutsättning för att förskolan och pedagogerna ska kunna erbjuda trygghet åt de yngsta barnen.

Nyckelord: trygghet, utveckling, anknytning, anknytningsteorin, yngre barn, barns behov, barns bästa, introduktion, inskolning, anknytningspedagog

Innehållsförteckning

Inledning	5
1. Bakgrund	6
1.1 Skollagen (2010:800) och styrdokument om omsorg, trygghet och barns behov	6
1.2 Skolverkets riktlinjer och statistik	7
1.3 Förskolemiljön påverkar hälsan	7
1.4 Förskolan för de yngre barnen	8
1.5 Hur stress påverkar ett barns hjärna	9
1.6 Introduktionen till förskolan och pedagoger som anknytningsperson	9
1.7 Anknytning, utforskande och lärande	11
2 Syfte och frågeställningar	11
2.1 Frågeställningar:	11
2.2 Centrala begrepp	11
2.3 Tidigare forskning	12
2.4 Tidigare forskning om anknytning och trygghet	12
2.5 Forskning om anknytning	13
2.6 Forskning om förutsättningar för lärande	14
2.7 Forskningssammanfattning	15
3 Teori	15
3.1 Anknytningsteorin	15
3.2 Tillämpning av anknytningsteorin inom förskolan	17
4 Metod	18
4.1 Metodval	18
4.2 Genomförandet	19
4.3 Urval	19
4.4 Validitet och Reliabilitet	20
4.5 Databearbetning och analysmetod	20
4.6 Etiska aspekter	21
5 Resultat och analys	21
5.1 Hur barngruppsantalet anses påverka barnen	22
5.1.1 Analys: Hur barngruppsantalet anses påverka barnen	22
5.2 Hur personaltätheten anses påverka barnen	23
5.2.1 Analys: Hur personaltätheten anses påverka barnen	23
5.3 Introduktioner	24
5.3.1 Analys: Introduktioner	26

5.4	Yngre barns behov	29
5.4.1	Analys: Yngre barns behov	29
5.5	Åsikter angående omsorg i hemmet kontra förskola	30
5.5.1	Analys: Åsikter angående omsorg i hemmet kontra förskola	31
5.6	Hur pedagoger uppfattar barns otrygga beteenden	31
5.6.1	Analys: Hur pedagoger uppfattar barns otrygga beteenden	32
6	Diskussion	32
6.1	Metoddiskussion	32
6.2	Resultatdiskussion	33
7	Slutsats	35
7.1	Vidare forskning	36
	Referenslista	37
	Bilagor	41
	Bilaga 1 – Enkätundersökning i förskolan	41
	Bilaga 2 – Informationsbrev inför enkät	46

Inledning

Detta examensarbete berör de yngre barnen i förskolan i Sverige, och hur förskolemiljön samt pedagoger kan påverka deras känsla av *trygghet*. Psykolog och professor i psykologi Broberg, fil.dr. i pedagogik Hagström och psykolog och psykoterapeut Broberg (2023 s.13) som tillsammans skrivit en antologi om anknytning och förskolan, menar att den vetenskapliga grunden för deras bok, är kunskapen om att trygghet är basen till utforskande och lärande. Skolverket (2023 s.1) anger att förskolan ska lägga grunden för det lärande som fortsätter i skolan och i resten av livet, och att det därför är det viktigt att alla barn går i förskolan.

Utvecklingsperioden mellan 1–3 år, beskrivs av Broberg et.al. (2023 s.16), som känslig och avgörande för individens livslånga utveckling. Denna period är för de flesta barn i Sverige, då de börjar förskolan. Skolverkets rapporter anger att sex utav tio barn som skrevs in på förskolan år 2023, var yngre än 1,5 år gamla (Ringdahl 2024).

Skolverket (2023 s.1–2) vill att *fler* än de 86% utav barn som redan går i förskolan ska gå i förskolan, och menar (dock hänvisar inte till) att det finns mycket forskning som påvisar förskolans positiva effekter på barns lärande och utveckling. Skolverket (2023 s.2) menar att undervisningen i förskolan är utformad för att ge barnen möjlighet att utveckla sin självständighet och stärka sin förmåga att umgås. Broberg et.al. (2023 s.23) menar i kontrast, att barn under tre år inte behöver grupp gemenskap, utan att viktigare för dem är en-till-en-kontakt, trygga relationer och anknytningar. Socionomen Grina (2015 s.22), förklarar anknytningens betydelse för utvecklingen av den del av hjärnan som rör den sociala förmågan, och hur den etableras i det lilla barnet genom en anknytningsrelation. Detta får hjärnan att stimulera produktionen av neurologiska kopplingar som behöver stimuleras att utvecklas *före* tre års ålder. Barns erfarenheter och relationerna med vuxna har under de tre första levnadsåren, har avgörande betydelse för barnets fullständiga utveckling under hela livstiden (Broberg et.al. 2023 s.16). I läroplanen för förskolan (Skolverket 2018 s.15) anges att det är förskollärarens ansvar att barnen får utveckla tillitsfulla relationer.

Barnen har rätt till en god miljö i förskolan, och något som påverkar detta är barngruppernas storlek, anger Skolverket (2024). Trots detta är nästan hälften av alla barngrupper för stora, somliga dubbelt så stora som maxantalet i riktlinjerna. Barnkonventionen artikel 3.3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (SFS 2018), som numer är svensk lag, anger att institutioner som ansvarar för omvårdnad av barn uppfyller fastställda normer vad gäller personaltäthet och lämplighet, något som står framskrivet även hos Skolverket (2021 Utbildningsguiden) Med det i åtanke kan det vara relevant att se till den statistik som rapporterar att det går 5.1 barn per heltidstjänst i förskolan, och att andelen heltidsanställda med förskolläraryrket var ca 40% (Skolverket 2022 *Skolutveckling*). Ringdal (2022) talar också om hur 30% av de som arbetar med förskolebarnen *helt* saknar utbildning för arbete med barn, något Skolinspektionen (2018 s.10) ser oroväckande på.

Jonas Jessen, doktorand i arbetsekonomi, hävdar att forskare efter sex månader inte längre hittade belägg för att barns utveckling gynnades av en längre föräldraledighet, om det samtidigt fanns en god barnomsorg i landet (Sveriges Television 23-05-11). Det kan vara intressant att fundera över ifall barnen gynnas av att börja förskolan tidigare, är om barnens tidiga start i förskolan gynnar den ekonomiska tillväxten. Forskning om yngre barns utveckling och behov bör vara grundstenen i vad som utgör en ”god barnomsorg”. Vad anser pedagogerna i förskolan själva om yngre barns behov av anknytning och trygghet? Detta är vad jag hoppas belysa och undersöka i detta examensarbete. Min analys utgår ifrån *anknytningsteorin*, den idag viktigaste psykologiska teorin (Broberg et.al. 2023 s.31). Som Broberg et.al (2023 s.23–24) påpekar, vilar den svenska arbetsmarknaden på att landet har en barnomsorg som möjliggör för småbarnsföräldrar att arbeta, men lösningarna blir annorlunda beroende på vad barnomsorgens främsta uppgift är: svara upp mot arbets- och vuxenlivets villkor och behov, eller erbjuda de yngre barnen största möjliga trygghet och kontinuitet i sina relationer?

Jag har som förskollärarstudent fått vara med om barns introduktioner samt deras dag-till-dag vistelser i förskolan under mina studier. Under samma tidsperiod har jag även blivit mamma till två barn. Jag har länge intresserat mig för barns utveckling under de tidiga åren. Dessvärre har jag under min verksamhetsförlagda utbildning, fått erfara vad jag ser som misslyckanden att värna om och tillgodose yngre barns trygghets- och anknytningsbehov. Jag har också i egenskap av mamma, under samma tidsperiod, stått i den ”andra änden” av inskolningar och tackat nej till förskoleplatser till mina egna barn. Detta på grund av att jag upplevt det förekomma grava brister, både i förskolan organisation och miljö samt i pedagogernas förhållningssätt och förutsättningar, för att kunna tillgodose de yngre barnens behov av trygghet och anknytning. Jag skriver mitt examensarbete för de yngre barnen skull, och med hopp om att alla barns rätt till trygghet och lärande, sker i enlighet med den kunskap som finns rörande deras behov och utveckling.

1. Bakgrund

I detta kapitel tar jag upp vad skollagen och styrdokument säger om barns trygghet i förskolan. Här presenteras vad statistik visar om förskolans organisation och miljö. Här återfinns vad experter inom anknytningsteorin, anser vara nödvändigheter för att stödja barn i att forma anknytningar som skapar förutsättningar för trygghet, som i sin tur låter barnen utvecklas och lära för livet.

1.1 Skollagen (2010:800) och styrdokument om omsorg, trygghet och barns behov

Under kapitel 8 2 § i skollagen (SFS 2010:800), står hur helhetssynen på barnet och dess behov ska vara förskolans utgångspunkt. Barnet ska ges en trygg omsorg, som stimulerar utveckling och lärande. Om barngruppen och miljön 8 § (SFS 2010:800) står det om

huvudmannens ansvar att se till att barngruppernas storlek och sammansättning är lämplig, och att miljön som barnen erbjuds är god.

Under "Omsorg, utveckling och lärande" i Läroplanen för förskolan (Skolverket 2018 s.10) redogörs hur utbildningen ska präglas av den trygga omsorgen för att grundlägga barnens trygghet och välbefinnande. Förskolläraren ansvarar över att tillgodose och respektera barnens behov (Lpfö 18 s.12).

Hela arbetslaget ansvarar för att förskolan och hemmen utvecklar en tillitsfull relation. Dialoger med barnens vårdnadshavare om barnets trivsel ska ske kontinuerligt (Lpfö 18 s.17). Barnen ska ges goda förutsättningar att bygga upp tillitsfulla relationer i barngruppen (Lpfö 18 s.15).

Syftet med utvärdering är att få kunskap om förskolans kvalitet, och hur förskolans organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges *bästa möjliga förutsättningar* för utveckling och lärande. Det handlar om att undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna för barn att känna sig trygga och utvecklas. Utvärdering ska utgå från ett tydligt barnperspektiv (Lpfö 18 s.19).

1.2 Skolverkets riktlinjer och statistik

Barnen har rätt till en god miljö i förskolan, och något som påverkar är barngruppernas storlek samt personaltätheten, anger Skolverket (2024). Trots att vikten av detta påtalas, saknas regleringar utav Skolverket, som nöjer sig med rekommendationer och inte lagstiftning, om 6–12 barn per barngrupp i åldrarna 1–3.

Skolverket (2022) rapporterade att 2021 var genomsnittssiffran för barn per barngrupp 16.9. Nästan hälften av alla barngrupper är för stora, somliga dubbelt så stora som maxantalet i riktlinjerna. Detta är något som Lärarförbundet krävt skärpt lagstiftning om (Olsson 2023). De menar att experterna som tagit fram dessa riktlinjer, har gjort det med hänsyn till läroplanens uppdrag och barnens behov (Sveriges television 2022). Pia Williams, (Sveriges television 2018 *Barns välmående påverkas av gruppstorleken*) professor i barn- och ungdomsforskning, menar att stora barngrupper och många relationer i förskolan kan göra barn stressade och påverka deras välmående. Broberg, Hagström & Boberg (2023 s.292), instämmer i att detta särskilt påverkar de yngre barnens välmående, då de lätt blir överstimulerade och stressade.

1.3 Förskolemiljön påverkar hälsan

Skolverket (2024) anger angående miljön i förskolan, att den ska stödja barnens utveckling och kommunikation. Ringdahl (2023), lyfter problem med miljön i förskolan, där ljudvolym uppmäts på en nivå där Arbetsmiljöverkets regelverk kräver insatser. I en studie där 4 000 förskollärare tillfrågades om hur de upplevde att barnen reagerar vid hög ljudmiljö, svarade hela 82 procent att barnen påverkas mycket eller ganska mycket. Även Ekelöf (2011) tar upp

hur förskolan är en miljö med för mycket ljud, för personal och för barn, som påverkar med trötthet, ljudkänslighet och oroande höga stressnivåer hos personal.

Folkhälsomyndigheten (2017 s.19) menar att förskola, tycks ha positiva effekter på barnen. En förutsättning är den höga kvaliteten, menar Folkhälsomyndigheten (2017 s.18), som påstår att barnen som gått i förskola också har en bättre psykisk hälsa. Projektchefen för Uppdrag Psykisk Hälsa, Wieselgren (2018) menar däremot, att det finns tecken på att den psykiska hälsan hos barn och unga i Sverige försämrats sedan mitten av 1980-talet, något även Hjärnfonden (2020) rapporterar om. Både psykiska och somatiska besvär har ökat bland skolbarn, där nästan vart femte barn i Sverige uppger att de har dagliga psykosomatiska hälsoproblem som huvudvärk och illamående. Försäkringskassan (2015) rapporterar att förskolelärare är den andra mest sjukanmälda arbetskategorin. Bergling menar i tidskriften Vi lärare (2024), att förskollärares arbetsbelastning fortsätter att öka och att mer än var tredje riskerar att bli utbränd.

1.4 Förskolan för de yngre barnen

Broberg et.al. (2023 s.16, s.292), anser att både förskolans organisation och innehåll bör se annorlunda ut för barn under tre år. Här har de medhåll utav psykoanalytikern Kihlbom, Lidholt och Niss (2009 s.10) vars uppfattning är att många ett-och tvååringar löper stor risk att ta skada i sin utveckling, i en förskola de menar erbjuder barnen förvaring snarare än omsorg och pedagogisk verksamhet. Broberg et.al. (2023 s.23) betonar hur trygga relationer och anknytningar under de tidiga åren, skapar förutsättningar för lek och lärande samt självständighet i de senare förskoleåren (Broberg et.al. (2023 s.117, s.119).

Pedagoger kan ha svårt att erbjuda en stödjande miljö för de yngre barnen i förskolan, menar Broberg et.al. (2023 s.158). Det är utav stor vikt att små barn ges tid och intresse från pedagogerna i förskolan, som själva är intresserade av att bygga en nära känslomässig relation till barnen (Broberg et.al.2023 s.22). Små barn har inte samma behov av att gruppgemenskap eller lek tillsammans med andra barn, utan behöver relativt mycket en-till-en-kontakt. För att tillgodose detta krävs det lyhörda och intresserade pedagoger som har tid till detta (Broberg et.al. 2023 s.23). Kihlbom et.al. (2009 s.152) instämmer, och yrkar också på att de yngre barnen behöver ingå i en mindre grupp, då de har sämre förutsättningar i större grupper.

Det är viktigt, anser Broberg, Hagström & Broberg (2023 s.23), att både föräldrar och pedagoger är lyhörda för eventuella signaler om att ett visst barn har det svårt i förskolemiljön, och att pedagogerna förstår hur olika beteenden kan se ut hos barn när anknytningssystemet blir aktiverat (Broberg, Hagström & Broberg 2023 s.293).

Ett- och tvååringar har ett helt annat behov av vuxenkontakt än tre- till femåringar, menar Broberg et.al. (2023 s.19) och betonar hur de behöver fysisk kontakt och riktad uppmärksamhet för att utveckla kontakt och samspel. De behöver färre antal vuxna omkring sig, som de lärt känna väl och som känner dem väl. Psykologen Wennerberg (2010 s.28)

menar att anknytningssystemet är som mest aktivt mellan 1–3 års ålder, när barnet har blivit fysiskt rörlig i sitt utforskande och samtidigt måste försäkra sig om sin överlevnad i en potentiellt fartfylld miljö. Ett barns ålder har betydelse för hur intensivt den upplever stressen vid separationer, menar socionomen Grina (2015 s.33). Ett barn som är tre år har utvecklat en tidsuppfattning och en inre bild (mentalisering) som gör det möjligt att förstå att vid separationer så kommer mamman eller pappan tillbaka, vilket reducerar eller eliminerar rädsla och stress.

1.5 Hur stress påverkar ett barns hjärna

Dalli, White, Rockel, Duhn, Buchanan, Davidson, Ganly, Kus och Wang (2011 s.54) och Grina (2015 s.30), rapporterar hur stora doser kortisol är toxiskt och påverkar hjärnans sociala, psykologiska och kognitiva funktioner negativt. Barn- och ungdomspsykiatrikern Killén (2014) s.130) nämner undersökningar av förskolebarn, vars kortisolnivåer mättes vid olika punkter under dagarna, som påvisade ökade värden när mamman inte var närvarande, men visade också att dessa dämpades om det fanns en närvarande personal som konstant kunde svara på barnets känslouttryck. Psykoterapeuten Gerthardt (2015 s. 104–105) visar på studier där även barn i 3–4 års åldern hade högre nivåer kortisol när de var på förskolan, och att de ökade nivåerna var högre i yngre ålder.

Delli et.al. (2011 s.51) påtalar stressens negativa inverkan på de yngre barns hjärnas utveckling och välmående, och menar att en utav dessa stressfyllda faktorer, kan vara en förskolemiljö där barnet inte får sina omsorgsbehov bemötta. Psykologen Wennerbergs (2015 s.47) tar i sin bok också upp studier med barn i en främmande och obekant miljö tillsammans med främmande människor. Dessa studier har ur ett biologiskt perspektiv visat den väldiga smärta det innebär för ett litet barn att befinna sig i ett tillstånd där anknytningssystemet är kraftigt påslaget. När mammorna (som i detta fall var barnens anknytningspersoner) i studien inte återvänder finns ingen möjlighet för barnet att stänga av systemet och reglera sin rädsla, vilket resulterar i ett hyperaktiverat anknytningssystem som leder till känslor som ångest, vrede och förtvivlan som resultat (Wennerberg 2015 s.48). Stress kan bland annat leda till att barnet får svårt att äta, sova eller uträtta sina behov, utvecklar Arbøl, Rusanen, Brudevold, Dahlström, Sörlie (2016 s.14), som även konstaterar att *anknytning skyddar hjärnan mot stress*, och att det finns biologiska lagar som inte går att ändra på. Förstoppning har, som går att läsa via Internetmedicin (2024), blivit ett vanligt tillstånd som drabbar cirka 10 % av alla förskolebarn.

1.6 Introduktionen till förskolan och pedagoger som anknytningsperson

Killén (2014 s.15,) menar att alla barn behöver ha en anknytningsperson i förskolan. Detta innebär för personalen att de måste ta på sig en rad av funktionerna som föräldrarna brukar ha gällande att trösta och hjälpa barnen utveckla förmågan att hantera känslor och svåra

situationer. Ettåringar som börjar förskolan behöver närkontakt med minst en vuxen som de kan knyta an till, och som är deras trygga bas (Killén 2014 s.127).

Broberg et.al. (2023 s.174) menar att pedagoger och föräldrar kan uppleva det som praktiskt problematiskt om ett barn har knutit an särskilt till en pedagog under introduktionen, om denne en dag eller del utav dagen är frånvarande. De förklarar att det kan skapa en sund reaktion hos barnet som då förlorar sin trygghetskänsla, och att det i sådana stunder saknas goda förutsättningar för att barnet ska må bra i förskolan. Uppmaningen är att förvarna föräldrar om detta så att de kan planera och förbereda utifrån information de fått. Psouni (2023), docent i utvecklingspsykologi, konstaterar att det är viktigare att under en inskolning, kunna anpassa längden till varje enskilt barns och familjs behov än det är att följa ett protokoll på rutin.

Barn som börjar i förskolan vid 1–2 års ålder är i en mycket känslig ålder, då deras anknytningsmönster precis börjat bildas (Killén 2014 s.15) En del barn spenderar mer av sin vakna tid i förskolan än med sina föräldrar, skriver Edfelt (2015 s.49–50), som menar att en rad faktorer resulterar i att pedagoger i olika utsträckning inte möter barnen på det sätt de skulle behöva i stunden.

Stöd finns för att barn endast kan forma ett begränsat antal anknytningsrelationer under de första åren, skriver Broberg, Risholm Mothander, Granqvist & Ivarsson (2020 s.11). Broberg et.al. (2023 s.73), tydliggör att det är skillnad på en anknytningsrelation och andra relationer ett barn kan utveckla. En anknytningsrelation tar ganska lång tid att utveckla menar Broberg, Hagström & Broberg (2023 s.70) som utvecklar hur barn dock kan visa på *anknytningsbeteenden* innan dess. Till exempel kan barn under slutet av en väl genomförd introduktion i förskolan, sträcka upp armarna för att bli upplyft eller söka upp introduktionspedagogen för att bli tröstad.

Killén (2014 s.128) förklarar hur pedagoger i förskolan behöver vad hon kallar relationskompetens, för att kunna ge en trygg anknytning, utveckla nya kompletterande anknytningar samt kompensera för en otrygg anknytning. I den kompetensen ingår det att kunna vara lyhörd, empatiskt, tillgänglig, inlevelsefull och positivt engagerad. Det är viktigt att förskolepersonalen har kunskap om anknytning och hur viktig den är, betonar Killén (2014 s.130).

Den pedagog som varit barnets inskolningspedagog, har enligt Broberg et.al. (2023 s.37) störst möjlighet att bli barnets anknytningsperson i förskolan, och särskilt så om introduktionstiden varit minst två veckor lång. Anknytningens styrka säger inget om dess kvalitet menar Grina (2015 s.32), utan menar att ett barn knyter an till personen som *är där*, oavsett hur denne är som omsorgsperson. Att kvalitén på relationen mellan omsorgsgivaren och barnet under dess första tre år är av grundläggande vikt, betonar också Killén (2014 s.20).

Vad ett barn erfar här, instämmer även Broberg et.al. (2023 s.16), har livslång, avgörande betydelse för barnets emotionella utveckling och förmåga att lära.

I Andersson et.al. studie (2023 s.12) uttryckte förskollärare att det hjälper barnets anknytning inom förskolan, att låta dem välja vilken person de vill knyta an till under inskolningen. Är personalsituationen stabil, kan barnet efterhand utvidga antalet trygga relationer med andra pedagoger (Broberg et.al. 2023 s.70). Grina (2015 s.37) förklarar hur det inom barnet också uppstår en *anknytningshierarki* där flera personer kan ingå. Där väljer barnet i den mån det är möjligt, den som är högst i hierarkin. De yngre barnen främsta utvecklingsuppgift, menar Broberg et.al. (2023 s.17), är grundläggande tillit, eller anknytningen till dess främsta omvårdare.

1.7 Anknytning, utforskande och lärande

Barn som upplever trygghet, förklarar Broberg et.al. (2023 s.19), får basen till att våga och vilja utforska världen och lära nya saker. Här utvecklar de vidare hur balansen mellan nyfikenhet att utforska och ängslan som får barnet att söka efter sin trygghetskapande vuxen, är något väldigt viktigt för det yngre barnet. Psykolog Granqvist (2023 s.171–172) menar att om barnet kan lita på en omvårdnadsperson i en nödsituation, bör den ingjutna tillförsikten i utforskandet av omgivningen bidra till att barnet lär sig mer obehindrat båda av och om den. Broberg et.al. (2023 s.291) beskriver den viktiga uppgiften pedagogen har, som är att se till att barnets anknytningssystem är avslaget, vilket är förutsättningen för att barnet ska vända sig utåt i nyfikenhet och lek.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att bidra med kunskap om faktorer kring trygghet som kan påverka de yngre barnens anknytnings- och utvecklingsmöjligheter, dels under introduktionen till förskolan (inskolningen), dels i förskolans vardag.

2.1 Frågeställningar:

- Hur ser pedagogerna på möjligheterna att möta yngre barns behov av trygghet?
- Vilka faktorer är det som förhindrar kontra möjliggör att skapa trygghet (anknytning) hos yngre barn, vid introduktioner samt till deras vistelsetid i förskolan över lag?

2.2 Centrala begrepp

Jag har valt att fokusera på ett antal begrepp som kommer vara återkommande genom arbetet. Genom att begränsa mig till dessa, anser jag mig få en struktur i texten som gör det lättare för läsaren att följa resonemangen. Nedan redogör jag hur jag definierar de centrala begreppen i texten, då det kan finnas olika definitioner.

Pedagog: När jag hänvisar till ”pedagog”, syftar jag till förskollärare eller barnskötare, d.v.s. till utbildad personal som arbetar med barnen i förskolan. Detta med stöd utav Broberg et.al. (2023 s.25).

Anknytningsrelation: Om ett barn ska kunna ta emot tröst av en person, behöver barnet och denne utveckla en relation av tillit, där barnet genom erfarenhet känner att personen är pålitlig (Broberg et.al.2023 s.72–73).

Anknytningsperson/ anknytningspedagog: Den person som barnet skapat en anknytningsrelation till, och känner trygghet med (Broberg et.al.2023 s.73). Den pedagog som har blivit ett barns komplimenterande anknytningsperson, eller som har för avsikt att bli detta under ett nytt barns introduktion till förskolan.

Trygghet: Om ett barn fått den närhet och trygghet den behöver, är barnets anknytningsystem satt i viloläge. Ett tryggt barn är avslappnat. När barnet upplever trygghet kan utforskandesystemet starta i gång och barnet kan ägna sig åt lek och lärande (Broberg et.al. 2023 s.20).

Otrygghet: När ett barn upplever stress, i form utav separationssituationer eller som resultat av överstimuli i sin miljö, upplever det en stress som skapar otrygghet. Yngre barn besitter inte redskap, den kognitiva mognad och utvecklad förmåga till känslomässig reglering som krävs, för att kunna hantera dessa känslor själv. Får barnet inte hjälp med detta, är det försatt i en allvarlig situation (Broberg et.al. 2023 s.60).

Omsorg: I omsorgen skapas tryggheten i barnet. Broberg et.al. (2023 s.13) förklarar att människan är beroende av andra för sitt välmående. Tryggheten som blir basen till att vilja lära och utforska, hänger ihop med att nödvändiga omsorgsbehov blir mötta.

2.3 Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras sammanfattningar utav tidigare svensk och internationell forskning kring anknytning och trygghet

2.4 Tidigare forskning om anknytning och trygghet

Jag har sökt efter studier som använt sig av *anknytningsteorin* som teoretiskt perspektiv. Genom Libris databas på sökte jag på ”anknytning barn”, och hittade en svensk och en internationell avhandling (Fransson 2014 och Brumariu & Kerns 2010). Genom Google sökte jag på ”inskolning forskning” och hittade via Forskning.se, en länk till link.springer.com och ytterligare svensk studie (Andersson Søre, Schad & Psouni 2023). Jag har även sökt efter studier där man undersökt vilka faktorer och förutsättningar som gynnar eller försvårar barns utveckling och lärande, där just *trygghet* hos barnet har visat sig ha avgörande betydelse. Genom en artikel i tidskriften Vi Lärare, intervjuades förskolläraren Karin Isaksson Iliev och hennes svenska studie kom på tal. Efter en Google sökning på hennes namn hittade jag hennes studie (Isaksson Iliev 2020). Från hennes studie hittade jag en studie från Nya Zeeland som behandlade avgörande faktor för yngre barns utveckling (Dalli, C., White, E.J., Rockel, J., Duhn, I., with Buchanan, E., Davidson, S., Ganly, S., Kus, L., & Wang, B. 2011).

2.5 Forskning om anknytning

I Franssons (2014) studie, undersöktes det om hur barns anknytningsmönster påverkar dem som vuxna. I studien följer man i del 1 och 2, barn ursprungligen 123 barn från medelklassfamiljer i Sverige, från åldern sex veckor till nio år gamla. Man har insamlat enkätsvar från föräldrar, och senare från lärare och även barnen själva. Föräldrar och barn har genomfört anknytningstest tillsammans. Vid 21 års ålder har de kvarvarande i studien följts upp med ytterligare enkäter om anknytning för vuxna samt semistrukturerade intervjuer om 20 frågor (Fransson 2014 s.28–29). Resultat har sedan granskats utifrån olika underlag, varav ett är en bedömning utav anknytning hos barn (Fransson 2014 s.30). Resultaten visade bland annat att trygg anknytning ledde till mer socialt gynnsamma beteenden längre fram i livet, och att särskilt otrygg-undvikande anknytning relaterade till låg utveckling av dessa samt bidrog till social ångest i vuxen ålder. Över lag tydde resultaten på att otrygga anknytningar kan försvåra sociala interaktioner och prestationer senare i livet (Fransson 2010 s.37, s.39). Trygga anknytningar visade på mer utåtriktade och öppna personligheter längre fram i livet, och desorganiserad anknytning visade på låg grad av socialt gynnsamma personlighetsdrag som vuxen (Fransson 2010 s.42, s.44).

Brumariu & Kerns (2010) har sammanställt och analyserat resultat om anknytning från 55 studier, som presenterat kvantitativa data där de presenterat resultat angående anknytning och tendenser till psykisk ohälsa. Urvalet baserades på de studier som bäst besvarade studiens syfte och frågeställningar om att undersöka om anknytningsens framtida påverkan på psykiska ohälsa såsom ångest, depression och ensamhet. Studierna ska ha inkluderat mätningar av barnets anknytning till förälder/föräldrar, samt uppskattningar utav psykisk (o)hälsa (Brumariu & Kern 2010 s.179–180). Resultatet visade att trygga anknytningar var lägre associerade med psykisk ohälsa, men att det var oklart i somliga avseenden, ifall det var någon särskild typ utav otrygg anknytning som var starkare associerad med psykisk ohälsa än övriga. Några av de sammanställda resultaten visade att otrygga spädbarn visade på fler symptom av psykisk ohälsa vid 2–5 årsålder, och andra studier länkade ambivalent anknytning till samma symptom, även i vuxen ålder (Brumariu & Kern 2010 s.181, s.189–191). Depression visade sig sannolikt härstamma från otrygga anknytningar där barn blivit avvisade (Brumariu & Kern 2010 s.191, s.196–197).

Andersson et.al. (2023) har undersökt svenska förskolors inskolningsprocesser och dess betydelse för barnets anpassning i den. Man har använt sig av kvantitativ metod där man genom 535 geografiskt spridda enkätundersökningar uppskattat hur olika förskolor väljer att skola in barn, En kvalitativ metod av enkätundersökningen har lagts till, där förskollärare fått svara på öppna frågor om deras erfarenheter av vad som fungerar vid inskolningar och varför. Man har valt att studera svenska förskolor då barn i Sverige i regel skolas in före sin tvåårsdag, en känslig period i anknytningsutvecklingen (Andersson et.al 2023 s.4–6). Resultatet visade att det som förskollärare rapporterade underlätta vid inskolningar och det

som hjälpte skapa trygghet hos barnet bland annat var längre inskolningsperioder där föräldern var med barnet på förskolan och första "lämningen" dröjde till andra eller tredje veckan. Många men korta dagar uppgavs också vara effektivt. Förskollärare uppgav att detta gav dem tid att lära känna barnet och vice versa, och att det var bra för barnet och för att skapa en anknytning. En faktor var att förskollärare då även fick tid att skapa relationer med föräldrarna, och att deras förtroende även gynnade barnets trygghet. Detta bidrog även till att förskollärare kunde lära sig mer om barnet genom att observera det tillsammans med föräldern (Andersson et.al. 2023 s.12–13). Faktorer som försvårade inskolningen var ifall att det var för många barn som skulle skolas in samtidigt, samt om föräldrarna var med under för kort tid (3–5 dagar) under inskolningen (Andersson et.al. 2023 s.14). En närvarande förälder vid fler inskolningsdagar tycks kunna verka positivt för att reglera barnets stressnivåer, och för korta inskolningar skapade utmaningar i relationsskapandet med barnet. En närvarande förälder vid fler inskolningsdagar tycks kunna verka positivt för att reglera barnets stressnivåer, och för korta inskolningar skapade utmaningar i relationsskapandet med barnet (Andersson et.al. s.14, s.16).

2.6 Forskning om förutsättningar för lärande

Isakssons Ilievs studie (2020) undersökte bland annat vilka faktorer som krävs för att undervisning för de yngsta kan möjliggöras, enligt förskollärarna. De flesta förskollärare i studien lyfter fram trygghet och omsorg som grunden för lärandet. Undervisning kräver närvaro och ett visst lugn i barngruppen. En betydande faktor som förskollärarna ger uttryck för i relation till att undervisa yngre barn, är att det är kräver mer personal. Undervisning i en yngre barngrupp är sårbar, eftersom den är mer beroende av att all ordinarie personal är på plats. Yngre barns fokus förvinner ofta som resultat av oro som stiger, ifall nya människor tillkommer i gruppen. Något som genomgående i intervjuerna framgår det att förskollärarna inte upplever att de har tillräckliga förutsättningarna då det gäller att undervisa de yngsta (Isaksson 2020 s.22). När det kom till frågan om att dela upp gruppen i smågrupper, vittnade förskollärarna många gånger om det problematiska att som ensam stå för undervisningen, då de yngre barnen har ett större omsorgsbehov. Detta förutsätter att det finns en högre personaltäthet.

Dalli et.al. (2011) behandlar i deras studie, de viktigaste förutsättningarna för omsorg och lärande hos de yngre barnen (2 år och yngre) i förskolan. Studien, som är en vetenskaplig rapport, avsedd för det Nya Zeeländska utbildningsministeriet, visar att de viktigaste avgörande faktorerna var: ett harmoniskt förhållande mellan barnen och de vuxna, optimalt antal pedagoger per barn, kunskap hos pedagoger om yngre barns behov samt vikten av låg-stress miljöer i förskolan (Dalli et.al. 2011 s.1, s.9, s.119). En personaltäthet på en vuxen per tre barn, visade sig ge bäst förutsättningar för att kunna erbjuda optimal interaktion med barn under 2 år. Denna siffra är i sig ingen garanti för goda resultat, utan är beroende utav andra faktorer (Dalli et.al. 2011 s.118). Faktorer som sågs förhindra ge barnen den omsorg de

behöver för att kunna lära och utveckla var: stora barngrupper, utbildad personal, för många barn per pedagog (Dalli et.al. 2011 s.119).

2.7 Forsknings-sammanfattning

Gemensamt för de tre första studierna, är att de använt sig av Bowlbys anknytningsteori som mätredskap och analytiskt verktyg. Mätningarna i de tre första studierna har gemensamt visat på att barns anknytning (relationer) påverkar båda personlighet, psykiskt mående och prestationer. Studie 4 och 5 visar båda på att barnets lärande kommer som resultat av att ha sina trygghet- och omsorgsbehov mötta. Båda studier har kommit fram till att lärande och utveckling förutsätter att förskolan erbjuder en lugnare miljö med färre antal barn och fler pedagoger, där yngre barns behov av trygghet kan tillfredsställas.

3 Teori

I detta kapitel presenteras den teoretiska ingång jag kommer att utgå från i min analys av det empiriska materialet. Mitt syfte med studien är att undersöka hur förskolpedagogers ser på yngre barns möjligheter till trygghet och anknytning i förskolan. Resultatet av studien har analyserats utifrån anknytningsteorin, då den som Broberg et.al. (2020 s.11) uttrycker, är den idag viktigaste psykologiska teorin gällande hur människor förhåller sig till närhet, beskydd och omsorg. Anknytning och trygghet går hand i hand. Broberg et.al. (2023 s.13) förklarar hur tryggheten är avgörande för anknytningens positiva utformande, och ligger till grund för att barn ska vilja leka och utforska och därmed lära.

3.1 Anknytningsteorin

Till följd av det andra världskrigets effekter på barn som separerats från sina omsorgspersoner ville psykiatern och psykoanalytikern John Bowlby förstå effekterna som förlust och *separation* hade på barns utveckling, och önskade därmed utveckla ett begreppsmässigt ramverk för att tillgodose behovet att förstå detta (Granqvist 2023 s.37). Bowlbys slutsatser om de negativa effekterna av separationer när det kom till barns utveckling, fortsatte utökas med nya upptäckter. Ur en integrering av olika fält som etologi, psykoanalys, cypernetik och kognitionsvetenskap kom *anknytningsteorin* (Granqvist 2023 s.38). Anknytningsteorin behandlar också sambandet mellan anknytning och *omvårdnad* (Broberg 2023 s.30).

Bowlby (2010 s.61), delger hur hans förhoppningar var att hans framlagda teori, skulle sprida klarhet och visa på vilka förutsättningar som främst krävs, för att främja en sund personlighetsutveckling. Bowlby (2010 s.50) definierar anknytning som en fundamental form av beteende med en egen inre motivation. Begreppet beskrivs även utav Kihlbom, Lidholt och Niss (2009 s.13) som ett överlevnadsbehov i form av ett psykologiskt band som växer fram hos barnet till de närmaste vuxna personerna.

Edfelt (2015 s.36–37) förklarar hur anknytningsteorins utgångspunkt är behovet av kontakt och närhet till andra människor, och hur detta har utrustat ett barn med medfödda förmågor

som vuxna svarar på. Dessa sociala *signaler* (som att gråta och le), precis som rädslan för separation och för främlingar, är till för att säkra barnets överlevnad. Människobarn föds mycket utvecklade och sårbara och behöver skydd och omsorg av sina omvårdnadspersoner en längre tid. När ett barn blir oroligt eller ängsligt, aktiveras *anknytningsbehovet* (Kihlbom et.al. 2009 s.99).

Wennerberg (2010 s.36) rapporterar att det är avgörande för spädbarns och yngre barns psykiska hälsa att det får uppleva en kärleksfull, kontinuerlig relation till sin mamma eller moderssubstitut, där båda upplever tillfredsställelse. Alla barn knyter an till sina närmaste *omsorgsgivare*. Kvalitén i anknytningen är dock beroende på de vuxna som tar hand om barnet. Hur de möter och tillgodoser barnets *behov* blir det mest avgörande för barnets fortsatta utveckling, Kihlbom et.al. (2009 s.13). En *trygg* anknytning försäkrar barnet om att det finns en tillgänglig person att söka skydd hos. *Tryggheten* leder således till att barnet kan börja utforska, leka och lära. Har barnet däremot en *otrygg* anknytning, hindrar ängslan och osäkerheten, nyfikenheten och utforskandet (Kihlbom et.al. 2009 s.13, s.99). Grina (2015 s.22) betonar anknytningens betydelse för utvecklingen av den del av hjärnan som rör den sociala förmågan, och hur den etableras i det lilla barnet genom en *anknytningsrelation*. Detta får hjärnan att stimulera produktionen av neurologiska kopplingar som behöver stimuleras att utvecklas före tre års ålder.

Bowlby (2010 s.33) och Granqvist (2023 s.47) förklarar hur barnet har inbyggda förmågor (eller beteendeverktyg), specifika för att minimera risk, det vill säga bibehålla närhet till en förälder. Bowlby beskriver här begreppet *trygg bas*, som den tillflykt ett barns omvårdnadsperson blir att fungera som. Behöver barnet trygghet, vänder den sig till sin trygga *anknytningsperson*, sin trygga bas. Broberg et.al (2023 s.33) berättar hur begreppet först användes utav anknytningsteorins andra förgrundsfigur, psykologen Mary Ainsworth. Edfelt (2015 s.37) samt Granqvist (2023 s.49) skriver också kring hur omvårdnadspersonens lyhörddhet, förutsägbarhet och bemötande på barnets signaler, är vad barnet upplever som, en trygg bas.

Bowlby (2010 s.50, s.52) beskriver *anknytningsbeteenden* som olika former av beteenden en individ ägnar sig åt för att nå eller bibehålla sin närhet till en specifik person som uppfattas som bättre utrustad att klara världen. Denna person är barnets upplevda anknytningsperson. Bowlby (2010 s.25) menar att ett barns anknytningsbeteende, som är tydligast i de tidiga levnadsåren, *aktiveras* av bland annat smärta och rädsla, och av att barnets anknytningspersonen verkar eller är, otillgänglig. Killén (2014 s.31) menar att anknytningsbeteendet bäst kan observeras när barnet utsätts för *stress*. Grina (2015 s.30) förklarar ett barn i stress som inte får hjälp att reglera den, fortsätter få adrenalin och kortisol utsöndrat i hjärnan. Grina menar att *omsorg* i form av att bli lugnad, hållen och smekt utav någon annan, producerar lugnande endorfiner, dopaminer och oxytocin, som i sin tur utvecklar barnets sociala förmåga (2015 s.29).

Grina (2015 s.33) förklarar hur anknytningspersonens agerande och respons till barnets *anknytnings signaler* formar barnets anknytningsmodell. När stressade känslor sätter i gång *anknytnings behovet*, det vill säga önskan att känna sig trygg, är anknytningspersonens tillgänglighet i dessa situationer avgörande. Tillgängligheten och responsen från anknytningspersonen, bidrar till barnets självkänsla, bild av sig själv och världen samt tillit till andra. Bowlby (2010 s.23) förklarar att om ett barns anknytningsbeteende är *lågt aktiverat*, kan det räcka med att barnet ser eller hör sin anknytningsperson och att denne signalerar till barnet att det är uppmärksammat. Är anknytningsbeteendet högt aktiverat kan barnet behöva *fysisk kontakt* med anknytningspersonen innan det slås av och barnet känner sig tryggt igen. Vid högsta intensitet i anknytningsbeteendet, är barnet mycket ängsligt och olyckligt och behöver en längre stunds omfamning. Ett *avkopplat anknytnings system* är ett barn som känner trygghet.

3.2 Tillämpning av anknytningsteorin inom förskolan

Broberg, Hagström och Broberg (2023 s.24–25) har med sin bok, syftat till att förklara hur man kan omsätta och integrera kunskapen om barns anknytning och utveckling (anknytningsteorin) till förskolans värld.

Broberg et.al (2023 s.72–73) menar att det totala antalet anknytningsrelationer ett litet barn är begränsat, och att det i förskolan bör finnas ett arbetssätt som bygger på kunskap om yngre barns behov av nära relationer. Ett barn bör under introduktionen till förskolan få utveckla en trygg relation till en särskild pedagog, så att denne kan fungera som en kompletterande anknytningsperson då föräldern inte är där, utvecklar Broberg et.al. (2023 s.157). Det är även viktigt att barnet får chans att utveckla anknytningsbeteenden till övrig personal när anknytningspersonen inte är där (Broberg et.al 2023 s.37). Förutsättningen att bli ett barns anknytningsperson, är att kunna ge barnet den tid och omsorg den behöver (Broberg et.al. 2023 s.55). Kihlbom et.al (2009 s.22–23) lyfter vikten av omsorgssituationerna i förskolan och att barnen behöver mötas med värme och närhet. Detta för att barnet ska utveckla trygghet i relationen. Dock, utvecklar Broberg et.al. (2023 s.104), har pedagogerna i förskolan sällan så långvarig kontakt med barnet, att de kan stå för en motsvarande stabilitet som föräldrarna gör.

Arbøl et.al. (2016 s.164–165) menar att det enligt anknytningsteorin, går att observera barns ångest och anknytningsbehov, bland annat genom att barnet blir ”klängigt” just när separation måste ske. Under dagen kan barnet söka kontakt till anknytningssubstitutet, i form av en pedagog i förskolan, men om denna inte besvarar barnets försök till kontakt, upphör barnet med beteendet och antar ett annat.

Barn under tre år upplever mest stress i förskolan, och barngruppsformatet är en anledning till detta, hävdar Broberg et.al. (2023 s.158). Sociala utmaningar och konflikter är ytterligare stressfaktorer och kräver längre återhämtningstid samt pedagogers stöd att reglera barnens känslor. Broberg et.al. (2023 s.204) anger att barn här behöver både fysiskt och känslomässigt stöd av en pedagog de upplever som ”en trygg hamn”. Broberg et.al. (2023 s.154), med

medhåll av Wennerberg (2015 s.48), varnar för att ett barn kan verka ”lugnt” till det yttre, men inom sig ha ett fullt aktiverat anknytningssystem. Arbøl et.al. (2016 s.164) understryker att barns *subjektiva*, det vill säga *upplevda* känsla av trygghet som inte är detsamma som objektiv trygghet (att vara i fysisk säkerhet).

Broberg et.al. (2023 s.81–83) skriver om olika beteenden som barn kan uppvisa i förskolan, och om deras anknytningssystem aktiveras. Dessa är bland annat att ett barn undviker söka tröst hos någon vuxen, söker kontakt med pedagog endast vid praktisk hjälp, ägnar sig mer åt saker i den fysiska miljön än att söka känslomässig kontakt, undviker kontakt och samspel, verkar ”klara sig på egen hand”, söker ofta tröst men blir sällan lugnad, smågnäller och visar irritation utan uppenbar anledning mycket av tiden, har svårare att följa rutiner och motta tillsägelser.

4 Metod

I det här kapitlet beskriver jag mitt val av metod, urval av deltagare, genomförande och etiska aspekter.

4.1 Metodval

Thrane (2010 s.19) skriver om att välja ett lämpligt ramverk, för att besvara sin problemställning. Jag valde att genomföra denna studie genom att använda en kvantitativ metod i form av ett frågeformulär, också kallad enkätundersökning. Enkäten har dock ett kvalitativt inslag då somliga frågor ger möjlighet till öppna svar. Jag valde denna metod då jag ville kunna samla in data från så många pedagogers erfarenheter som möjligt. Välformulerade frågor med bearbetande analys av frågorna i en enkätstudie kan ge ett bra underlag för vidare undersökning av området som undersöks (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzen 2018 s.113).

Löfdahl et.al. (2018 s.164) nämner vidare eventuella problem med att genomföra en enkätundersökning, varav en är att hamna i en beroendeställning på huruvida enkäten faktiskt blir besvarad. Med stöd i detta såg jag till att skicka ut enkäten redan tidigt under studiens gång.

Ett andra eventuellt hinder enligt Löfdahl et.al. (2018 s.158, s.162) skulle kunnat vara att jag som förskollärostudent möjligtvis inte hade tid eller resurs till att genomföra den omfattande nog. Detta blev dock inte fallet i den här studien.

Dimenäs (2007 s.92) rekommenderar att hålla enkätens till ett färre antal frågor. Jag landade dock i att antalet frågor var rimligt och nödvändigt för att få svar på det jag ville undersöka, och utgick i stället från hur lång tid den tog att besvara. Innan jag skickade ut den färdiga enkäten ville jag därför säkerställa tidsramen och kvaliteten på den, och skickade ut en testenkät till en förskollärare jag känner. Som Patel och Davidsson (2011 .86) berättar, gav detta mig möjlighet att justera formuleringar, samt att jag fick feedback om att det tagit 6.5 minuter att besvara enkäten. Jag ville hålla ramen för att besvara enkäten på mellan 5–10

minuter för att inte resultera i att jag förlorade respondenter. Tillsammans med min handledare bestämdes det att enkätens omfång var i sin ordning, och behövt för att kunna uppnå mitt syfte med studien och besvara mina frågeställningar.

4.2 Genomförandet

Enkäten bestod utav både frågor med flervalsoalternativ och med påståenden som informanterna kunde välj sitt svar, baserat på hur bra eller dåligt de upplevde påståendet stämma. I flervalsofrågorna lämnades möjlighet att ge ett öppet, utfyllande svar.

De frågor som lämnades öppna, gjordes så för att som Löfdahl, Hjalmarsson och Franzen (2018 s.159) uttrycker, kunna ge utrymme att lämna svar som är mer personliga och ge en kompletterande bild till presenterade svarsalternativ.

Jag valde att bygga enkäten i Google Forms. När jag formulerade frågorna ville jag göra det så att respondenten förstod att det var just dennes personliga erfarenhet och åsikter om ämnet jag ville åt. Detta försökte jag tydliggöra i största möjliga mån. Frågorna är formulerade utifrån vad experter inom utvecklingspsykologi och forskning tar upp som viktiga faktorer för yngre barns infinnande av trygghet.

När enkäten, som lades ut på en privat förskollärargrupsida (med ca 40 000 medlemmar) på Facebook, legat ute en dag och besvarats av närmare 300 personer, insåg jag att mina frågeställningar bättre skulle besvaras av att fråga 18 (se bilaga 1) hade en följdfråga. Jag lade därmed till fråga 19. Denna fråga har således färre svar (*168), vilket synliggörs i resultatet.

4.3 Urval

Enkäten riktades till förskollärare och barnskötare (som sammanslaget hänvisas till som ”pedagoger”). Det avgörande var att den som besvarar har personlig erfarenhet utav inskolningar utav barn i förskolan samt en färdig utbildning till antingen barnskötare eller förskollärare. För att nå ut till så många som möjligt på så kort tid som möjligt, använde jag mig av ett online forum som drivs utav förskolelärare och har många medlemmar som är förskolepedagoger. Där lades enkäten ut tillsammans med en personliga introduktion till studien, syftet och metoden. När enkäten hade legat tillgänglig för pedagoger via grupsidan på Facebook i två dagar, stängde jag ned svarsfunktionen. Vid det laget hade jag fått in 461 ifyllda enkäter, vilket var betydligt fler än målet på 20.

Därefter gjordes ett urval där de som visserligen jobbade inom förskolan, men uppgav andra yrkestitlar, sorterades bort. Dessa var rektorer (4st), lärare (1), lågstadielärare (2), grundskollärare (1), socialpedagog (1), fritidspedagog (2). Resterande bortsorterade svar var utbildad förskollärare (1), studerar till förskollärare (4).

Detta urval gjordes för att kunna behålla urvalsgruppen som jag ville skulle ha en utbildning särskilt riktad mot barn i just förskolan. Angående rektorerna, framgick det inte huruvida de var förskollärare i grunden med vidareutbildning till rektorer, eller om de var rektorer utbildade mot grundskolan. De som uppgav att de var förskollärarstudenter uppgav ej ifall de i

dagsläget var utbildade barnskötare och därmed valde jag att ta bort deras svar. Urvalet blev således 445 respondenter, 368 utbildade förskollärare samt 77 utbildade barnskötare.

4.4 Validitet och Reliabilitet

Validitet eller giltighet, menar Thrane (2010 s.42), handlar om hur man lyckats mäta det man tänkt studera. Jag har genom mitt metodval samlat in ”mått” på olika pedagogers syn på bland annat hur förskolebarns trygghetsbehov blir tillgodosedda. Dessa har per dataprogrammets automatik sammanställts i procentuella uträkningar, tabeller och diagram. Till somliga resultatbeskrivningar har jag använt mig utav ytterligare dataprogram för att kunna göra en kompletterande uträkning utifrån de inhämtade svaren. Jag har i texten avrundat från tre till två decimaler, för att göra texten mer läsvänlig. Citaten som presenteras är direkta sådana från respondenter.

Reliabilitet eller pålitlighet, handlar om precisionen att lyckas fånga in det man anser vara centralt för det man mäter (Thrane 2019 s.43). Jag har i enkäten lämnat flervalsoalternativ, graderingar på hur respondenten tycker i ett avseende samt kompletterat frågor och påståenden med frisvarsalternativ. Jag anser med detta att jag lyckats fånga in det jag avsett fånga in, för att besvara mina frågeställningar och uppnå mitt syfte. Otillförlitligheter, som genom att någon kryssar i på fel ställe, kommer enligt Thrane (2019 s.43), alltid finnas i data från frågeformulär. Samtidigt menar Thrane, att dessa tillfälliga mätfel ”nollas ut” i genomsnittet.

4.5 Databearbetning och analysmetod

Fokus har riktats på frågor som har med pedagogernas förutsättningar att skapa trygghet och anknytning att göra. Gruppstorlekar och personaltäthet ser olika ut för pedagogerna, och i dessa fall har likheter och skillnader i deras övriga svar undersökts för att jämföra dessa med varandra.

De som håller med om ett påstående ”helt och hållet” har delats in tillsammans med de som svarat ”stämmer ganska bra”, då de ställer sig på samma sida av en uppfattning. På samma sätt har de som svarat ”stämmer inte alls”, delats in med de som svarat ”stämmer ganska dåligt”. På så sätt kan jag tydliggöra hur många som ställer sig positivt kontra negativt till ett påstående. De som svarat ”stämmer varken bra eller dåligt”, anser jag utgör en gråzon, då de varken bekräftar eller dementerar i sitt svar. Utifrån resultatet har en innehållsanalys utförts, med koppling till anknytningsteorin.

Från dessa två grupper har i vissa frågor gjorts en jämförelse av medelvärdet från enkätens totala värde. Thrane (2019 s.48) menar att för att siffran ska kunna svara på huruvida något är mycket, lite eller lagom, behöver den hänvisas till tidigare forskning samt rekommendationer från myndigheter. Med hjälp av variansanalys, en metod som innebär att jämföra medelvärden mellan två grupper (Thrane 2019 s.50), har jag jämfört de två grupper som kontrasterar varandra i åsikt. I Excel har jag kunnat sortera svar från de som svarat på samma sätt angående något, och på så sätt kunnat leta efter samband mellan barngruppsstorlekar och

personaltäthet, och hur pedagoger upplever sina möjligheter att tillgodose barnens behov av trygghet i förskolan. Dessa uträkningar har jag gjort genom att filtrera resultaten från somliga frågor i Excel. Genom att filtrera svaren från de pedagoger som arbetade i barngrupper som var 12 eller färre, har jag kunnat beräkna positiva och negativa svar. I vissa resultatdelar har jag redovisat för denna jämförelse (under "Variationsanalys") mellan resultatet som helhet och resultatet från denna urvalsgrupp. Jag har valt att redovisa de frågor jag anser bäst besvarar frågeställningar till samt syftet med studien. Då det insamlade materialet varit så omfattande, har jag kraftigt fått begränsa antal citat och ta bort redovisning för ett par bakgrundsvariabler hos informanterna samt fråga 15 (se bilaga 1), som jag ansåg inte påverkade resultatet i helhet eller möjligheten att uppnå syftet med studien. Förkortningen "vh" för "vårdnadshavare" är förekommande i svar och citat från respondenter.

4.6 Etiska aspekter

I studien är informanterna anonyma, något de blev varse om i informationsbrevet som lades ut tillsammans med länken till enkäten. Namn på förskolor och kommuner var inte heller något som efterfrågades.

Enligt Vetenskapsrådets (*God forskningsed* 2017 s.40) riktlinjer har informanterna före ifyllande av enkät, kunnat ta del av hur personuppgifter inte kommer att insamlas. Det framgår tydligt att enkäten är anonym. Namnet på det forum i vilket jag delade enkäten i, delas ej, för att hålla respondenternas integritet ytterligare skyddad. Deltagarna har skriftligt informerats om att allt insamlat material kommer att raderas efter att studien avslutats, och att det endast ska användas i studien som kommer att publiceras på Diva för offentligheten. Det framgår i informationsbrevet att deltagandet är helt frivilligt och att de kan välja att besvara eller avböja besvara enkäten.

Genom att besvara enkäten har de deltagande godkänt att deras svar räknas med i statistiken. Enkätundersökningen lagras endast under sammanställningen på min privata dator.

Jag har tagit hänsyn till Patel och Davidssons (2011 s.63) forskningsetiska huvudkrav på följande sätt:

Informationskravet: Jag har informerat de som valt att delta i undersökningen om mitt syfte med intervjun. Informanterna har fått information om vart resultatet av studien kommer att publiceras samt att besvarandet är helt anonymt.

Nyttjandekravet: Jag har informerat om att datamaterialet endast kommer att användas av mig själv i denna studie.

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultatet och den teoretiska analysen av svaren från enkäten, vars syfte var bidra med kunskap om faktorer kring trygghet som kan påverka de yngre barnens

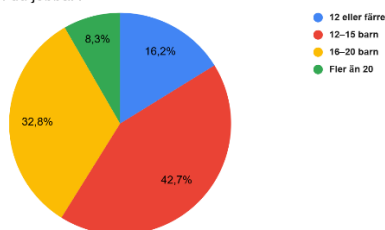
anknytnings- och utvecklingsmöjligheter, dels under introduktionen till förskolan, dels i förskolans vardag. Resultaten presenteras med hjälp av diagram och tabeller samt citat från fritextsvaren. Enkätfrågornas utformande i Google Drive, har presenterat resultatet i olika typer av diagram och tabeller, varpå jag i vissa fall arbetat om redovisningen av denna, i ett försök att skapa mer enlig- och tydlighet. Citaten har valts ut i syftet att lyfta fram skillnader, men även vad jag ser som generella uppfattningar. Resultatet analyseras utifrån anknytningsteorin insikter och begrepp. Svarefrekvensen rör sig mellan 439–445 i samtliga frågor (med undantag fråga 19, som tidigare nämnt).

5.1 Hur barngruppsantalet anses påverka barnen

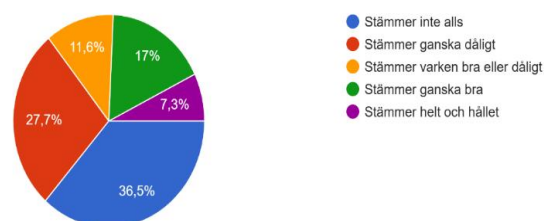
85% av barngrupper har ett beräknat genomsnittantal på 15 barn per barngrupp. 15% har max 12 barn. 8% har fler än 20 barn.

64 % av pedagogerna upplever att det *inte* är ett bra barngruppsantal för barn 1–3 år, medan 24 % tycker att det är ett bra barngruppsantal.

Fråga 5: Hur stora är barngrupperna med barn 1 - 3 år på förskolan du jobbar?

Fråga 6: Det barngruppsantalet känns som ett bra antal för barn 1 - 3 år
441 svar

Fig.1 Svar på frågenummer 5.

Fig.2 Svar på frågenummer 6.

Variansanalys: Utifrån denna fråga har jag närmare studerat de 32 pedagoger som svarat ”stämmer helt och hållet”, det vill säga de som är helt nöjda med barngruppsantalet. 78% av pedagogerna som svarat ”stämmer helt och hållet”, har barngrupper på 12 eller färre barn. Det går att sätta i jämförelse med hur barngrupper med 12 barn eller färre i det totala, endast utgör 15% av barngrupperna. De pedagoger som tycker att barnantalet i barngruppen är bra för de yngre barnen är alltså till 78% de som har max 12 barn i gruppen (på genomsnitt 2,5 pedagoger).

5.1.1 Analys: Hur barngruppsantalet anses påverka barnen

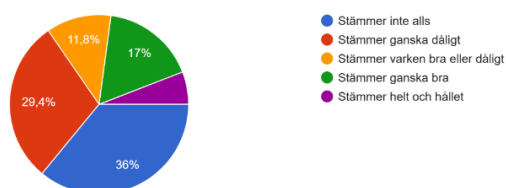
De flesta pedagoger svarar att barngruppsantalet *inte* känns som ett sådant för barnen. Upplever pedagogerna att de inte hinner se till barnens trygghetsbehov för att det finns för många barn, kan det antas att både personal och barn upplever stress. Då stress sätter i gång barnets anknytningsbehov, är det som Bowlby och Grina (2015 s.33) förklarade, avgörande

att barnets har en tillgänglig anknytningsperson för att stilla oron. I en för stor barngrupp finns även fler stressfaktorer i form utav fler konflikter och sociala utmaningar, som Broberg et.al. (2023 s.158). påpekar kräver längre stöd från pedagoger, *särskilt* då barnen är så unga. Misslyckas barnen få anknytningsbehovet stillat, det vill säga stressen reglera med stöd från en anknytningsperson i förskolan, fortsätter adrenalin och kortisol utsöndras i hjärnan på skadliga nivåer, som Grina (2015 s.29–30) förklarar. Pedagogerna med barngrupper om max 12 barn, känner sig avsevärt mer nöjda med barngruppsantalet å barnens vägnar.

5.2 Hur personaltätheten anses påverka barnen

Utifrån personalantalet har jag beräknat genomsnittsantalet pedagog per barngrupp, som är tre pedagoger i snitt per barngrupp. Antalet barn per pedagog blir således fem. 65% av pedagogerna tycker *inte* att det är tillräckligt med pedagoger för att kunna tillgodose barnens behov av trygghet, medan 22% tycker att det är tillräckligt. I princip samtliga pedagoger håller med om att tryggheten är grunden till barns utforskande och lärande. 87% av pedagogerna anser sig ha kunskap om anknytningsteorin.

Fråga 8: Jag tycker att det är tillräckligt många pedagoger för att tillgodose alla de yngre barnens behov av trygghet
442 svar

Fig.3 Svar på frågenummer 8.

Variansanalys: Bland gruppen som är nöjda med barngruppsantalet, anser 93% att barnens behov av trygghet tillgodoses.

5.2.1 Analys: Hur personaltätheten anses påverka barnen

65% utav pedagogerna, varav de flesta är utbildade förskollärare, anser att barnens behov av trygghet inte tillgodoses. Jag kan förmoda att pedagogerna, efter att ha genomgått en högskoleutbildning ämnad för att arbeta med förskolebarn, har insikt i vad trygghet för barn är och innebär. Som Broberg et.al. (2023 s.13) förklarar, är tryggheten avgörande för anknytningens positiva utformande, och ligger till grund för att barn ska vilja leka och utforska och därmed lära. Lämnas många barn i sin otrygghet, kommer känslorna av ängslan och osäkerhet förhindra nyfikenheten och lärandet (Kihlbom et.al. 2009 s.13, s.99). Pedagogerna anser i hög grad, att barnen inte ges tillräcklig trygghet, och med det kan antas att många yngre barn i förskolan inte upplever att de har en *anknytningsperson*, en *trygg bas*, att vända sig till vid behov (Broberg et.al 2023 s.33).

Nästan samtliga pedagoger är eniga om att trygghet är grunden till barns utforskande och lärande (Broberg et.al. 2023 s.13) Ser vi till resultatet som visade att 65% av pedagogerna anser att barnen *inte ges tillräckligt med trygghet*, kan det tolkas som att 65% av de tillfrågade därmed anser att barnen i förskolan inte ges grunden till utforskande och lärande, utan hindras av ängslan och osäkerhet (Kihlbom et.al. 2009 s.13, s.99).

5.3 Introduktioner

Vanligast bland respondenternas förskolor är det med 7–10 dagars längd på barnets introduktion. Vanligaste längden på introduktionsdagarna är ca 2h. I flertalet av de fria svaren (se exempel nedan), skiljer sig dock vad som räknas till introduktionsdagar, åt. Frågan specificerade ifall detta var tiden då barnet är med sin förälder på förskolan, eller ifall det var tiden då föräldrarna blivit ombedda att hålla sig ”tillgängliga” att kunna hämta barnet ifall nödvändigt, eller helt enkelt den tid då barnet går ”kortare” dagar.

”Tre dagar med förälder, tio dagar totalt”

”Vi har 2 veckor. VH är med första veckan. Andra veckan är VH standby hemma och kan komma om det behövs.”

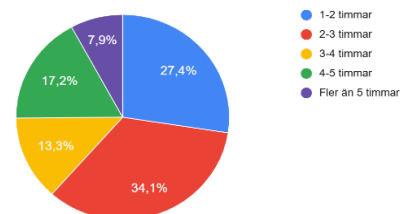
Dessa svar tolkar jag som att man räknar in tiden *efter* att föräldern inte längre är med på förskolan, som introduktionstid. Avsikten var att förmedla att det syftades till tiden då barnet hade sin förälder med sig på förskolan, innan det blev lämnat åt en ny vuxen. I och med att frågan har tolkats olika, kan de svarsalternativen i frågan ha fått en överrepresentation.

Fråga 9: Hur många dagars introduktion (inskolning) ges barnen på förskolan du jobbar?
427 svar

Fig.4 Svar på frågenummer 9.

Fråga 10: Hur många timmar brukar ett barn vanligtvis vara med sin förälder under en introduktionsdag?
390 svar

Fig.5 Svar på frågenummer 10.

Cirka en tredjedel av pedagogerna uppger att förskolan verkar flexibel att låta den pedagog som barnet ter sig till, vara den som blir barnets (anknytnings)person under introduktionstiden till förskolan. 38% av pedagogerna uppger att det är en utsedd anknytningspedagog, och i 20% uppges det att tillgängligheten styr vem som introducerar. 10% av pedagogerna svarar att alla i arbetslaget tillsammans introducerar (inskolar).

Resultatet visar att det är vanligt med parallella inskolningar (70,4%). Att det är icke-förekommande eller ovanligt svarar endast 7,4%.

Den största utmaningen som 77% av pedagogerna anser vara, är att under introduktioner, kunna tillgodose den övriga barngruppens behov. Detta är följt av personalbrist (68,5%) och parallella introduktioner (51,9%). 43,6% svarar att barnet inte känns redo. 29,9% av pedagogerna anser att föräldrarna är för krävande och 10,6% tycker att inskolningen tar för lång tid.

Tilläggande svar på vad som är utmaningar under introduktionstiden har dels med samverkan med vårdnadshavare att göra, dels anknytning:

”Föräldrar som är inte redo att lämna”

”Osäkra vårdnadshavare med svag anknytning till sina barn”

”Föräldrar som vill att introduktioner ska gå snabbare”

”För små barn som inte är redo att lämna vårdnadshavare”

”För stora barngrupper”

”Lata och ointresserade pedagoger”

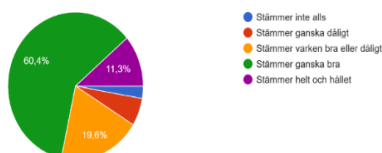
”För kort inskolning”

Majoriteten (64%) pedagoger verkar *inte* informera föräldrar om ifall ett barns anknytningspedagog är frånvarande, för att ge föräldrar en möjlighet att göra valet att om önskat korta ned sitt barns dag på förskolan, alternativt ha sitt barn hemma då anknytningspedagogen inte är där. 18% av pedagoger uppger sig mestadels informera om detta.

71% av pedagogerna tycker att det känns som barnet vid introduktionens slut, hunnit knyta an och utveckla en trygg relation till minst en pedagog. 9% tycker inte det.

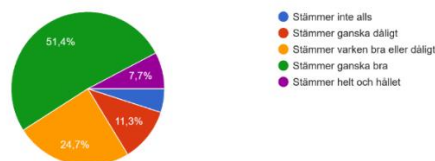
59 % av pedagogerna tycker att det efter introduktionen känns som tillräcklig tid för barnet att verka tryggt i barngruppen. 16% tycker inte det.

Fråga 11: Detta brukar kännas som tillräcklig tid för barnet att ha knutit an och utvecklat en trygg relation till minst en pedagog
444 svar

Fig.6 Svar på frågenummer 11.

Fråga 12: Detta brukar kännas som tillräcklig tid för barnet att verka tryggt i barngruppen
442 svar

Fig.7 Svar på frågenummer 12.

Variansanalys: I gruppen som är nöjda med barngruppsantalet anser 83% att barnet känns tryggt vid introduktionens slut, och 73% upplever att barnet då känns tryggt i barngruppen.

5.3.1 Analys: Introduktioner

Svar som nedan, kan tolkas som att pedagogerna prioriterar olika angående vad som är viktigt under en introduktion. Den som anser att det inte är tillräckligt, känner att barnet inte är redo. ”Försöker vinka”, kan tolkas som att tidseffektivitet är eftersträvsamt, trots att just tid är den förutsättning som krävs för att bli ett barns anknytningsperson (Broberg et.al. 2023 s.55).

”Initialt 3-dagars föräldraaktiv (introduktion), men det är nästan aldrig tillräckligt”

”Vi försöker "vinka" dag 4”

Kommentaren nedan kan tolkas som att det är viktigt att barnet klarar att bli lämnat av föräldern efter en vecka.

”Vi har 2 veckors inskolningstider men när vh och barn väljer att bli lämnande och lämnas är upp till dem. Dock rekommenderar vi att den sista veckan skall de funka att vh lämnar”

Nedan, kan tolkas som att det finns förbestämda protokoll som styr, inte barnets individuella behov.

”Olika beroende på hur van barnet är av förskolan. Då är det 1 vecka. Om det är helt nytt för barnet är det 2 veckor.”

Nedan, kan i kontrast tolkas som att vårdnadshavaren önskar att introduktionen går snabbt, men pedagogerna månar om barnets bästa.

”Ca 1 vecka men barnets behov styr (inte VH)”

Som Arbøl et.al. (2016 s.164) underströk, är det barns *upplevda känsla av trygghet* som är viktigt, inte det faktum att vara i fysisk säkerhet. Det är därför viktigt att ge barnet den tid den behöver under introduktionen.

”Alla i arbetslaget” introducerar barnet, blev en ny svarskategori i de öppna svaren, med några olika formuleringar och därav, tolkningsmöjligheter.

”Inskolar till miljö. Tänk om anknytningspersonen blir sjuk”

”Vi turas om för att barnet inte ska bli låst till en pedagog”

”VH skolar in barnet till verksamheten och inte till en speciell person”

Detta kan tolkas som att pedagogerna inte ger barnet möjlighet till att skapa en trygg anknytning till en pedagog. Att ett barn blir ”låst” till en pedagog, tolkar jag som att barnet har en person den söker sig till vid behov av trygghet. Här uttrycker pedagogerna en rädsla att barnen ska knyta an till en särskild pedagog (utifall förskolans resurser brister). Som Kihlbom et.al. (2009 s.13) menade, är de vuxnas bemötande och tillgodoseende av barnets *behov*, det mest avgörande för barnets fortsatta utveckling. Anknytning, är som Bowlby (2010 s.33, s.50,

s.52) förklarar, ett överlevnadsbehov med medfödda, inbyggda beteenden. Dessa svar kan ses som att erkännandet av barnets medfödda behov av anknytning förs åt sidan, för att förutsättningar eller kunskap om den, inte finns.

Liknande kommentarer är vanliga:

”Vi inskolar tillsammans, för skulle anknytningspersonalen inte vara där, tex vid sjukdom så blir barnet oftare förtvivlat för att det inte känner de andra riktigt”

”Alla fyra är lika tillgängliga”

”Alla tre jobbar för att vara anknytningsperson så det inte är skört om pedagog blir sjuk”

”Vi vill att barnen ska vara bekväma och trygga med alla pedagoger och har därför ingen specifik anknytningspedagog. Vem som ansvarar för inskolningen varierar därför från dag till dag”

Tanken med att ”alla skolar in barnet” kanske är god, men jag anser att risken finns att yngre barns behov och förmågor inte tas hänsyn till. Kanske anses det vara ett bättre alternativ att barnet ”halvkänner” alla, än att den inte har en särskild anknytningsperson.

Jag tolkar det som att pedagogerna som arbetar med introduktioner på detta sätt, kanske saknar kunskap om att yngre barn har behov utav en trygg anknytningsrelation, och att sådana tar tid att bygga upp samt att antalet anknytningsrelation ett yngre barn förmår utveckla är, som Broberg et.al (2023 s.72–73) menar, begränsat. Det är dock även viktigt att barnet får chans att utveckla anknytningsbeteenden till övrig personal när anknytningspersonen inte är där, som Broberg et.al (2023 s.37) påpekar. Succesivt med barnets ökande trygghet och ålder, kan anknytningspersonernas antal utökas.

”Vi inskolar tillsammans men barnet ”får lov” att välja ut den som hen känner sig tryggast med”

Denna kommentar visar på att samtliga pedagoger kan medverka under inskolningen, och hur detta ger barnet en förutsättning att själv välja ut den person hen knyter an till. Detta fokus på en utveckla en trygg relation till en särskild pedagog, så att denne kan fungera som en kompletterande anknytningsperson, är vad Broberg et.al. (2023 s.157) menar är av största vikt.

Det svåraste för pedagogerna under introduktionsarbetet, är möjligheten att tillgodose den övriga barngruppens behov. Detta tolkar jag har att göra med att personal ”går åt” under introduktionen, och särskilt om det förekommer parallella introduktioner (som resultatet visar är vanligt förekommande). En faktor som kan försvåra inskolningar är att för många barn introduceras samtidigt, som Andersson Søre, Schad & Psounis (2023 s.14) påpekade, och detta är något som hälften av respondenterna upplever vara en utmaning.

65% anser inte att de är tillräckligt många pedagoger för att kunna tillgodose barnens behov av trygghet (se fråga 8), trots det anser 71% att barnet känns tryggt efter introduktionstiden (se fråga 11). Jag tolkar dessa resultat som att barnet i de flesta fall, under introduktionen får möjlighet att ha en person nära till hands, som försöker knyta an och skapa trygghet. Dock när

(den korta) introduktionstiden är över, kvarstår utmaningarna med att tillgodose det generella behov utav trygghet som barngruppen har. Det kan tänkas att det finns yngre barn i gruppen som upplever ett aktiverat anknytningsbehov till följd av oroligheter på grund av bristande kontinuerlighet i sina relationer till vuxna i förskolan (Kihlbom et.al. 2009 s.99, Wennerberg (2010 s.36).

Jag tolkar att resultatet om samverkan och kommunikationen med vårdnadshavarna, visar på att denna har brister. Eventuellt är detta på grund av tidsbrist, en annan orsak kanske är att man känner att informationen är nyttolös. Broberg et.al. (2023 s.157) menade att ett barn bör få utveckla en trygg relation till en särskild pedagog, så att denne kan fungera som en kompletterande anknytningsperson när föräldern inte är där. Blir föräldrarna inte informerade om att barnets anknytningsperson inte är på plats, tas de ifrån valmöjligheten att överväga alternativ till att barnet eventuellt står utan en trygg anknytningsperson. Det kan vara så att pedagogerna ser det som att barnet får en chans att utveckla anknytningsbeteenden till övrig personal när anknytningspersonen inte är där, som Broberg et.al (2023 s.37) nämnde. Vad barnet kan tänkas uppleva, är en *separation* från sin omsorgsgivare (Granqvist 2023 s.37), rädsla som aktiverar dess *anknytningsbeteende*, utan en *anknytningspersons tillgänglighet* (Bowlby 2010 s.25)

Sju utav tio pedagoger tycker att det känns som att barnet efter avslutad introduktion, hunnit knyta an och utveckla en trygg relation till minst en pedagog, något Broberg et.al. (2023 s.157) skrev, är av yttersta vikt. Det återstår då upp mot 3 utav 10 pedagoger som *inte* anser att barnen efter introduktionstidens slut, brukar verka trygga med minst en pedagog. Förutsättningen att bli ett barns *anknytningsperson*, är som Broberg et.al. (2023 s.55) menade, att kunna ge barnet den tid och omsorg den behöver. En majoritet anser att det lyckas, men som Killen (2014 s.130) betonade, är det då viktigt att förskolepersonalen har kunskap om anknytning och vikten av den. Risker är annars, som Broberg et.al. (2023 s.154), och Wennerberg (2015 s.48), varnade för, att ett barn verkar lugnt, men inom sig, har ett fullt aktiverat *anknytningssystem*.

Sex utav tio anser att barnet efter avslutad introduktion, upplevs känna sig trygg i barngruppen. Ett skäl till att barn under tre år upplever mest stress i förskolan menade Broberg et.al. (2023 s.158), är barngruppsformatet. En anledning till att uppemot 4 av tio pedagoger inte anser att barnet efter avslutad introduktion verkar tryggt i barngruppen, kan vara för att det helt enkelt är för många relationer för barnet att ens ska *kunna* bygga upp trygghet med.

Som Broberg et.al (2023 s.72–73) menade, bör det i förskolan finnas ett arbetssätt som bygger på kunskap om yngre barns behov av nära relationer. Med tanke på barngruppernas storlek och yngre barns behov, framstår det för mig som att barnen ”utsätts” för större sammanhang än de är utrustade att klara av.

5.4 Yngre barns behov

88% av pedagogerna anser att barnen under 3 år behöver en lugn och stabil miljö utan för många intryck och för många människor. 60% av pedagogerna anser *inte* att förskolan erbjuder en lugn och stabil miljö för barn under 3 år. 22% anser att den gör det.

Fråga 18: Jag anser att barn under 3 år behöver en lugn och stabil miljö utan för många intryck och för många människor.
443 svar

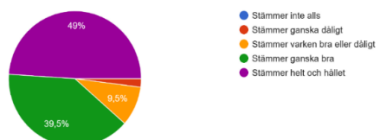

Fig.8 Svar på frågenummer 18.

Fråga 19: Jag anser att förskolan erbjuder en lugn och stabil miljö utan för många intryck och människor för barn under 3år.
168 svar

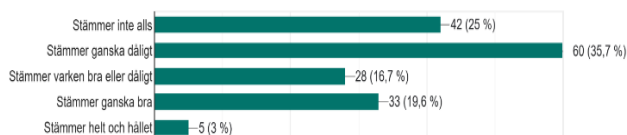
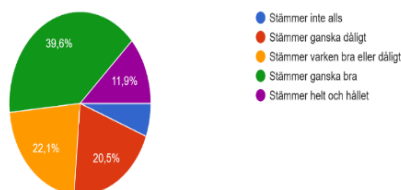

Fig.9 Svar på frågenummer 19.

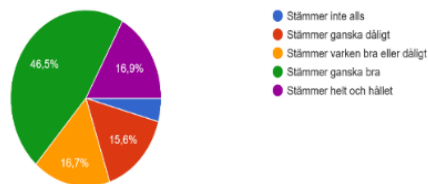
51% av pedagogerna anser att barnen i förskolan ges tillräckligt med fysisk tröst när de är upprörda (som att bli buren eller hållen). 26% anser *inte* att barnen ges tillräckligt med fysisk tröst.

63% av pedagogerna anser att barnen ges tillräckligt med *emotionell* tröst (uppmärksammande, ögonkontakt, lugnande ord, en närvarande lyhörd pedagog). 19% av pedagogerna upplever *inte* att det stämmer.

Fråga 21: Jag upplever att de yngre barnen i förskolan ges tillräckligt med fysisk tröst när de är upprörda (som att bli buren och hållen)
444 svar

Fråga 22: Jag upplever att de yngre barnen i förskolan ges tillräckligt med emotionell tröst (uppmärksammande, ögonkontakt, lugnande ord, en närvarande lyhörd pedagog)
443 svar

Variansanalys: I gruppen som är nöjda med barngruppsantalet anser 88% samt 94% att barnen ges tillräckligt fysisk respektive emotionell tröst.

5.4.1 Analys: Yngre barns behov

De flesta pedagoger anser att det är viktigt med en lugn och stabil miljö för barn under tre år, och en majoritet av dem anser *inte* att förskolan erbjuder barnen detta. Är miljön rörig och har för många intryck, är det sannolikt att ett yngre barn upplever oro eller ängslan. Som Kilhlbom et.al. (2009 s.99) förklarade, aktiverar dessa känslor *anknytningsbehovet*.

Händer detta, behöver ett yngre barn en *trygg bas* i form av en *anknytningsperson*, som Bowlby (2010 s.33) menar. Är förskolan inte stabil, det vill säga att den är skiftande och växlande,

anser jag det troligt att detta även gäller personalgruppen (arbetslaget). Det kan gälla vikarier som ersätter barnets anknytningsperson eller personer, som skapar sociala utmaningar och konflikter för de yngre barnen. Dessa är, enligt Broberg et.al. (2023 s.158), stressfaktorer som kräver stöd och återhämtningstid.

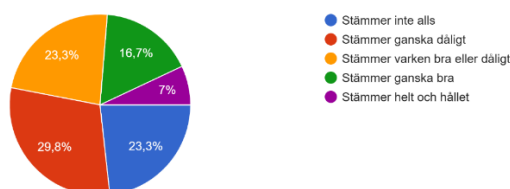
Som Killen (2014 s.127) förklarar, är närkontakt med en vuxen ett *behov* för de yngsta barnen. Grina (2015 s.29) beskriver den fysiska omsorgen, som att bli hållen och smekt, som vad som producerar lugnande hormoner och utvecklar den sociala förmågan. *Fysisk tröst* och närhet kan behövas för att reglera barnets anknytningsbehov, och som Bowlby (2010 s.23) beskriver, kan barnet behöva ”en längre stunds omfamning”. Enligt dessa siffror går det utifrån pedagogernas perspektiv, utläsa det som att endast hälften av dem, anser att de yngre barnen ges tillräcklig fysisk tröst. Vad barnens perspektiv och upplevelser är, kan vara en oroande spekulation. Jag tolkar dessa siffror som att det brister stort, i fråga om att kunna tillgodose de yngre barnens behov att trygghet genom fysisk tröst. Här är ett ganska stort ”oviss-tal”, på 22% som svarar på ett sätt där de inte kan ses ta ställning i frågan. Trots att två av fyra pedagoger instämmer, är det en ”låg” siffra på något som är av grundläggande betydelse för de yngre barnens trygghet. En utav fyra pedagoger anser inte att barnen ges tillräcklig fysisk tröst, och en av fyra svarar oklart.

I fråga om den *emotionella trösten*, är siffrorna aningen mer positiva till de yngre barnens tillfredsställelse av trygghet, enligt pedagogernas uppskattning. 6 utav 10 tycker att barnen mottar tillräcklig emotionell tröst, men 2 utav 10 håller inte med. Då det ändå ”bara” är 63% av pedagogerna som instämmer, kan även detta ses som att det potentiellt förekommer stora brister med potentiellt allvarliga konsekvenser.

5.5 Åsikter angående omsorg i hemmet kontra förskola

53% av pedagogerna anser att barn under tre år *inte* får likvärdig omsorg i form av uppmärksamhet och trygghet i förskolan som de får i hemmet. 23% av pedagogerna anser att barnen får det.

Fråga 20: Jag anser att barn under 3 år i förskolan, får likvärdig omsorg i form av tillgodoseende utav uppmärksamhet och trygghet, som de får i ett tryggt hem.
443 svar

Fig.10 Svar på frågenummer 20.

Variansanalys: I gruppen som är nöjd med barngruppsantalet anser 41% att detta stämmer och lika många att det inte stämmer.

5.5.1 Analys: Åsikter angående omsorg i hemmet kontra förskola

Anknytningsteorin behandlar sambandet mellan *anknytning* och *omvårdnad*, som Broberg et al. (2023 s.30). Ett barn har utrustats med, vad Kihlbom et.al. (2009 s.99) benämner sociala signaler, som deras omsorgspersoner svarar på. Detta gäller från en omsorgsperson, tillfredsställer ett barns medfödda behov av kontakt och närhet. Barn behöver *omsorg* en lång tid, menar Kihlbom et.al (2009 s.99).

Edfelt (2015 s.37) och Granqvist (2023 s.49) berättade om hur omvårdnadspersonens lyhördhet, förutsägbarhet och bemötande på barnets signaler, är vad barnet upplever som en *trygg bas*. Som Broberg et.al. (2023 s.104) uttryckte, har pedagogerna i förskolan sällan så pass långvarig kontakt med barnet, att de kan motsvara föräldrars stabilitet.

Förmodligen anser *minst* 53% av pedagogerna (med tanke på en stor andel, 23%, som lämnat ett oklart svar), att en förälder i regel, har bättre förutsättningar att bemöta sitt barns signaler och omsorgsbehov.

Majoriteten av pedagoger anser att yngre barn får bättre omsorg i hemmet än i förskolan. Utgår man från yngre barns behov av *trygghet*, och att tryggheten är förutsättningen för utveckling och lärande, kan pedagogernas svar tolkas som att de anser att ett yngre barn ges bättre förutsättningar för utveckling och lärande, om det tillbringar sina yngre år i hemmet. Förutsättningar som Bowlby (2010 s.61) menade krävs, för att främja en sund personlighetsutveckling.

5.6 Hur pedagoger uppfattar barns otrygga beteenden

Då respondenterna uppmanades kryssa i ALLA de påståenden de ansåg gälla, för vilka olika beteenden som otrygga barn kan uppvisa (tagna utifrån vad Broberg et.al. 2023 s.81, s.83 menar kan vara tecken på att ett barn upplever sig otrygg i förskolan) blev resultatet följande:

- söker inte tröst när det blir ledsen: 79%
- kan vara smågnälligt och irriterat utan synbar anledning: 71%
- söker tröst men blir sällan lugnad av det som erbjuds: 70%
- har svårt att ta tillsägelser som leder till konflikter och blir till "stora scener": 41%
- barnet är "självförsörjande", klarar sig på egen hand: 39%
- leker mer med leksaker än det söker kontakt med de vuxna eller de andra barnen: 33%
- kontaktar pedagoger endast vid praktisk hjälp: 27%

Några respondenter har lagt till ytterligare beteenden som de menar visar tecken på otrygghet:

"vill inte äta"

"vill inte släppa vårdnadshavaren eller pedagogen"

"konstant saknad av föräldrar"

Kontrasterande kommenterar är:

”Ingen utav punkterna har med otrygga barn att göra”

”Det inte går att kategorisera på det sättet”

”Har aldrig upplevt dessa beteenden hos barn”

5.6.1 **Analys: Hur pedagoger uppfattar barns otrygga beteenden**

Då *samtliga* påståenden är exempel på beteenden som otrygga barn *kan* uppvisa, enligt Broberg et.al. (2023 s.81–83), skulle 100% under samtliga påståenden ”idealt” uppmärksammas i pedagogernas svar. Enligt resultatet tolkar jag det som att många beteenden ”missas” av pedagoger. Det jag avsåg uppmäta med påståendet, var pedagogernas kunskap om hur otrygghet KAN se ut. Här tolkar jag, enligt de 50% ifyllda svaren på samtliga sju exempel, att det finns risk att pedagoger riskerar att bortse från flertalet beteenden som kan visa på otrygghet. Det finns då risk att barn *anses* känna sig trygga med minst en pedagog efter introduktionen (se resultat för 5.3), men att fallet kanske inte är så.

6 **Diskussion**

Detta kapitel är uppdelat i två delar, en metoddiskussion där jag diskuterar den valda metoden samt en resultatdiskussion där jag för en diskussion kring resultat.

6.1 **Metoddiskussion**

Jag övervägde att utöka studien med en kvalitativ metod, såsom semi-strukturerade intervjuer med förskollärare. Detta kan enligt Kvale & Brinkmann (2014 s.46–47) vara fördelaktigt ifall man som intervjuare har kunskap om intervjuämnet och är observant på tonfall, ansiktsuttryck och annat kroppsspråk samt kan tolka detta. Besitter man inte denna kunskap och egenskaper så blir resultatet av intervjuerna bristfälligt. Dimenäs (2007 s.197) anser att nackdelen med en studie med kombinerad kvantitativ och kvalitativ metod, är tidsåtgången, varpå jag beslöt mig för att endast genomföra enkätundersökningen.

Ett alternativt sätt att hitta respondenter till att besvara enkäten, skulle kunna varit att kontakta rektorer på förskolor och bett om tillåtelse att dela ut enkäten till personalen. Fördelen med ett sådant överlåtande, menar Dimenäs (2007 s.88–89), är kontrollen över hur enkäterna lämnas och att kunna finnas på plats för att besvara frågor. Jag lämnade i stället ut min och min handledares email ifall att någon hade frågor. Jag ville först ge det digitala utskicket en chans, men reserverade denna metod som ”Plan B”.

Hade enkäten besvarats utav pedagoger från samma förskolor anser jag det att det skulle funnits risk för att traditioner inom förskolan kunde gett alltför samstämmiga erfarenheter och uppfattningar, något Dimenäs (2007 s.80; 2020 s.93) varnar för. Metoden att skicka ut enkäten digitalt, anser jag nådde fler geografiskt spridda pedagoger. En nackdel med svarsalternativen i påståenden i enkäten, är att det blir en viss andel svar som lämnas utan tydligt ställningstagande (”stämmer varken bra eller dåligt”).

6.2 Resultatdiskussion

Genomsnittantalet barn per barngrupp (15) är betydligt högre än Skolverkets rekommendationer på 6–12 barn för barn i åldrarna 1–3, som endast 15% av barngrupperna i denna studie håller. (Utbildningsguiden 2021). Det kan ses som att de är uppemot två gånger större än de bör vara. Detta är ett hinder för pedagogerna att kunna möta barnens behov av trygghet. Konsekvenserna av för stora barngrupper kan vara att barnen blir stressade och mår sämre, som Broberg et.al. (2023 s.292) och Williams (Sveriges television 2018) påtalar.

Ser man till vad dessa experter säger samt till vad forskning som Dalli et.al. (2011 s.119) har visat om för stora barngrupper, och hur det negativt påverkar barnens behov av omsorg för att lära, kan det verka tydligt att Skollagen inte efterföljs i fråga om att barngruppernas storlek är lämplig, och att miljön som barnen erbjuds är god (SFS 2010:800 8 §). Barnen ska ges en trygg omsorg heter det under 2 §, men som Kihlbom et.al. (2009 s.10) menar, riskerar många ett-och tvååringar att ta skada i sin utveckling, i en förskola där man inte hinner med att erbjuda omsorg utan snarare förvaring. Här kan det ses som att läroplanen inte efterföljs, i fråga om att ge varje barn ges bästa möjliga förutsättningar (Lpfö 18 s.19).

Att ca 65% av pedagogerna inte anser att de hinner tillgodose de yngre barnens behov av trygghet, kan som Broberg et.al. (2023 s.23) påtalade, innebära att barnen inte får den en-till-en-kontakt de behöver, Det går med dessa siffror till hands, att föreställa sig att många barn går miste om den fysiska kontakt och riktade uppmärksamheten, som Broberg et.al. (2023 s.19), menar är viktigt för att utveckla kontakt och samspel. Detta är vad en klar majoritet utav respondenterna anser, utav vilka 80% är utbildade förskollärare med många års arbetserfarenhet. Bristande omsorg i förskolan, deklarerar Delli et.al. (2011 s.51), kan skapa en stress på de yngre barnens hjärnor och påverkade utveckling, välmående och kognitiva funktioner. Att endast 22% av pedagogerna anser att barnens trygghetsbehov tillgodoses, innebär att det kan vara så mycket som nära fyra av fem pedagoger som upplever brister. Som Edfelt (2015 s.50) skriver är det en rad faktorer som resulterar i att pedagoger inte möter barnen på det sätt de skulle behöva i stunden, och jag tänker att personaltätheten med en pedagog på fem barn är en starkt bidragande faktor som begränsar möjligheter att skapa trygghet hos särskilt de yngre barnen.

Att så många pedagoger ändå upplever att barnet hinner utveckla en trygg relation med minst en pedagog (se 5.3), när 65% av pedagoger (se 5.2) inte upplever att de är tillräckligt många för att kunna tillgodose barnens behov av trygghet, kan enligt min tolkning betyda (minst) två saker: Pedagogerna lyckas tillgodose introduktionsbarnets behov under introduktionstiden, men *inte behovet för barngruppen som helhet*, under introduktionstiden. Eller, pedagoger *misstolkar* barnets tecken på otrygghet och tror felaktigt att det känner sig tryggt. I och med att svarsresultaten angående hur barns otrygga beteenden uppfattas (se 5.6) tolkar jag det som att flertalet uppföranden hos otrygga barn kan förekomma, men att pedagogerna inte ser det beteendet som ett tecken på otrygghet.

En majoritet av pedagogerna anser att barn under tre år får bättre omsorg i sina trygga hem, än de får i förskolan. En knapp fjärdedel anser att omsorgen i förskolan är likvärdig som i hemmet (se 5.5). Detta är särskilt intressant med tanke på Skolverkets (2023 s.1–3) uppmaningar till att få in (ännu) fler barn i förskolan. Som Broberg et.al. (2023 s.117, s.119) betonade, är trygga relationer och anknytningar under de tidiga åren, vad som skapar förutsättningar för lek och lärande i de senare förskoleåren. Killen (2014 s.15,) uttryckte, behöver alla barn ha en anknytningsperson i förskolan, som tar på sig en rad av föräldrarnas funktioner gällande tröst, hjälp och känsloreglering. Det går att tolka resultatet som att majoriteten pedagoger, anser att förskolans pedagoger inte kan ersätta eller matcha, en förälders funktioner gällande omsorgen. Broberg et.al. (2023 s.22) menar att pedagogerna ska vara *intresserade* av att bygga en nära känslomässig relation till barnen. Det är inte rätt att utifrån resultatet, spekulera om i vilken grad intresset finns hos pedagogerna i fråga. Jag ser det dock sannolikt, att pedagogernas svar dels reflekterar förskolans *förutsättningar att ge omsorg*, dels det ”faktum” att ett tryggt hem med trygga föräldrar är oersättligt för de yngre barnen.

Varför är det då så viktigt enligt Skolverket (2023 s.1–2), att i princip alla barn vistas i förskolan? När barngruppernas storlek är en utav faktorerna som påverkar huruvida miljön i förskolan anses vara god (Skolverket 2024), kan man tycka att det vore viktigare att förverkliga de normer vad gäller personaltäthet och lämplighet som Skolverket (2021 Utbildningsguiden) nämner, samt följa skollagen (riksdagen.se 2010 2 §) om att *barnets behov* ska vara utgångspunkten för hur förskolan är utformad. För att förstå och respektera de yngsta barnens faktiska behov även i förskolan, vore det klokt att se till forskning (Dalli et.al. 2011) om förutsättningar för omsorg och lärande.

I juli 2023 tillsatte Skolverket en uppsökande verksamhet riktad till föräldrar vars barn inte är inskrivna i förskolan (Skolverket 2024). I vissa fall tar sig kommunerna friheten att skriva in barn på en förskola, ifall de i stället är med sin anknytningsperson (förälder) eller deltar i pedagogisk omsorg, med argument (utan hänvisning till forskning) för hur viktigt det är för barn att gå i förskolan. Med andra ord kan en få intrycket av att det vore *bättre* för ett barn att vara på en förskola än med sina vårdnadshavare. Jag anser att det är djärva påståenden att göra, särskilt då det finns stöd i anknytningsforskning som skulle se det positiva i att låta barn skapa kontinuerliga, trygga anknytningar till sina närmaste. Anknytningsteorin är en viktig utvecklingspsykologi utifrån yngre barns medfödda behov, och erbjuder den vetenskapliga grunden och kunskapen om att trygghet är basen till utforskande och lärande (Broberg et.al. 2023 s.31). Det verkar paradoxalt att Skolverket (2018 s.10) själva uttrycker en oro över att så hög andel saknar behörighet för att arbeta med barn, samtidigt som det är förskollärarens ansvar att barnen får utveckla tillitsfulla relationer (Skolverket 2018 s.15) och var tredje förskollärare riskerar att bli utbränd på grund av ökad arbetsbelastning (Bergling 2024). För att argumenten om förskola från regering och Skolverket inte ska riskera framstå som propagerande, vore en mer transparent redogörelse för statistik inom förskolan och dess

förutsättningar, lämplig att ha med i Skolverkets informationsfolder från den uppsökande verksamheten. En folder (Skolverket-Välkommen till förskolan) som bland annat delger hur barn ges möjlighet att ”utvecklas och lära i en trygg miljö”. Frågan är hur väl, Skolverket idag, kan stå för ett sådant uttalande, där barnen garanteras den trygga miljö i förskolan de yrkar till?

7 Slutsats

Resultatet visar att pedagoger i stor omfattning, anser att barnens behov av trygghet, i många fall inte tillgodoses. En övervägande majoritet anser att de är för få pedagoger i barngruppen för att kunna tillgodose barnens behov av trygghet. Det är en högre andel pedagoger som anser att barnet vid avslutad introduktion känns trygg med en pedagog, dock ändå inte en betryggande siffra. De största utmaningarna under introduktionstiden, är att kunna tillgodose den övriga barngruppen behov samt personalbrist. Dessa tycks gå hand i hand genom resultatet. De pedagoger som är anser att barngruppsantalet är ett lämpligt sådant för de yngre barnen, är till största grad de pedagoger som arbetar i barngrupper på 12 barn eller färre. Denna grupp var i helhet i minoritet, men alltså överrepresenterade bland pedagoger som var mer tillfreds med hur barnens trygghetsbehov blev tillgodosedda. Även om en majoritet ansåg att barnen ges tillräckligt med fysisk och emotionell tröst, anser en majoritet också att yngre barn ges bättre omsorg i ett tryggt hem. Pedagogerna är eniga om att tryggheten är grunden till utforskande och lärande, och anser sig i hög grad ha kunskap om anknytningsteorin. Resultatet indikerar dock att det kan förekomma brister hos pedagogerna, i att notera somliga beteenden hos barn som kan vara potentiella tecken på otrygghet. Resultatet visar också att barns behov av anknytning inte alltid erkänns av pedagoger, utan att introduktioner i förskolan sker utan detta i åtanke. En majoritet av pedagogerna tycker inte heller att förskolan erbjuder en lugn och stabil miljö åt de yngre barnen, trots att flesta anser att barnen behöver det.

Syftet med undersökningen var att bidra med kunskap om faktorer kring trygghet som kan påverka de yngre barnens anknytnings- och utvecklingsmöjligheter, dels under introduktionen till förskolan (inskolningen), dels i förskolans vardag, och detta syfte anser jag blivit uppfyllt. Resultatet har bidragit med insikt i hur pedagoger ser på sina möjligheter att möta yngre barns behov av trygghet, där faktorer som möjliggör trygghet och anknytning är främst beroende av hur förskolans och pedagogernas förutsättningar ser ut angående barngruppsantal och personaltäthet. Dessa förutsättningar påverkar i sin tur förskolans allmänna miljö samt rutiner under introduktioner. Mindre barngrupper och tillräckligt med pedagoger per barn är en förutsättning för pedagogerna att möta upp barnens behov av trygghet och möjligheter till anknytning. För stora barngrupper och för låg personaltäthet hindrar att barnen får den trygghet och anknytning de har behov av.

7.1 Vidare forskning

Svensk uppdaterad forskning på hur barnen i dagens förskola påverkas utav att starta förskolan i allt lägre åldrar, med större grupper och med längre dagar, torde vara en intressant sådan för regeringen, Skolverket och skollagar att kunna vila på. Särskilt så med vad som anförs i diverse politiska motioner (såsom SFS Motion 2020/21:1993) som förekommit i flertalet år, om att göra förskolan obligatorisk från två års ålder.

Anknytningsteorin har massvis med forskning på hur viktig anknytning, närhet och trygghet har för barnens utveckling. Svensk forskning som utgår från hur genomsnittsförskolan i nutida Sverige ser ut, saknas. Statistik på barngruppsantal och personaltäthet samt utbildningsgrad hos anställda inom förskolan har vi dock, med röster från förskolans värld (exempelvis Förskoleupproret) som länge talat högt om utmaningar som vuxit och fortsätter att växa. Det är dags att Sverige uppdaterar sin barnomsorg och garanterar att förskolan inte bara ÄR till för alla barn, utan är BRA för alla barn. Det behövs också en mer öppen diskussion till andra möjligheter och typer av barnomsorg. De bästa förutsättningarna för ett yngre barns välmående, utveckling och lärande, kanske inte alltid är på just en förskola. I exempelvis familjedaghem (pedagogisk omsorg) erbjuds barn omsorg i mindre sammanhang och barngrupper. Resultaten från denna forskning visar tydligt på *att mindre antal barn i barngrupper* upplevs som en förutsättning för pedagogerna att lyckas med förskolans uppdrag om att tillgodose barnen med god omsorg efter deras behov. Kanske skulle fler föräldrar välja en längre tids hemmaomsorg åt sina små, om det fanns en mer öppen bild utav yngre barns behov, förskolans förutsättningar och verkligheten presenterad. Ett annat forskningsförslag, vore att undersöka kunskapsnivåerna om otrygga beteenden hos barn, hos de som är verksamma inom förskolan.

Referenslista

- Andersson Søre, M., Schad, E., & Psouni, E. (2023) *Transition to Preschool: Paving the Way for Preschool Teacher and Family Relationship-Building*. Hämtad 24-12-17 från: file:///C:/Users/a_hov/Downloads/s10566-023-09735-y.pdf
- Arbøl, N. Rusanen, E. Brudevold, A. Dahlström, A. Sörlie, C. (2016) *För våra barns bästa*. Stockholm: Nomen förlag.
- Bergling, M. (2024). Vi lärare. *Var tredje lärare riskerar att bli utbränd*. Hämtat 24-12-12 från: <https://www.vilarare.se/nyheter/granskning/var-tredje-larare-riskerar-att-bli-utbrand/>
- Bowlby, J. (2010) *En trygg bas: kliniska tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg, M., Hagström, B., Broberg, A. (2023) *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg, A, Risholm Mothander, P, Granqvist, P, Ivarsson, T. (2020). *Anknytning i praktiken: tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur & Kultur
- Brumariu, L.E. & Kerns, K.A (2010). *Parent-child attachment and internalizing symptoms in childhood and adolescence: A review of empirical findings and future directions*. Hämtad 2024-12-01 från: https://www.researchgate.net/profile/Kathryn-Kerns/publication/41147666_Parent-child_attachment_and_internalizing_symptoms_in_childhood_and_adolescence_A_review_of_empirical_findings_and_future_directions/links/5559e1d308ae6943a877b647/Parent-child-attachment-and-internalizing-symptoms-in-childhood-and-adolescence-A-review-of-empirical-findings-and-future-directions.pdf
- Dalli, C., White, E.J., Rockel, J., Duhn, I., with Buchanan, E., Davidson, S., Ganly, S., Kus, L., & Wang, B. (2011) *Quality early childhood education for under-two-year-olds: What should it look like?* Ministry of Education, New Zealand. Hämtad 24-11-25 från: https://thehub.sia.govt.nz/assets/documents/41442_QualityECE_Web-22032011_0.pdf
- Dimenäs, J. (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Författarna och Liber AB.
- Edfelt, D. (2015). *Utmaningar i förskolan: Att förebygga problemskapande beteenden*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.
- Folkhälsomyndigheten (2017) *Förskolans påverkan på barns hälsa*. Hämtat: 24-12-08 från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/3addb7a81de44a8b8a8f4bfa29b8306c/forskolans-paverkan-barns-halsa-01086.pdf>
- Fransson, M. (2014). *Attachment and the Development of Personality and Social Functioning*. Uppsala Universitet 2014. Hämtat 24-12-12 från: <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:712370/FULLTEXT01.pdf>

- Försäkringskassan (2015) *Yrke och sjukfall* Hämtat 24-12-04 från:
<https://www.forsakringskassan.se/download/18.3a5418591814e228e4413b7/1661268372886/yrke-och-sjukfall-korta-analyser-2015-1.pdf>
- Gerhart, S. (2004) *Why Love Matters: How Affection Shapes a Baby's Brain*. Hämtat 24-11-19 från: [file:///C:/Users/a_hov/Downloads/QOC10Gerhard%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/a_hov/Downloads/QOC10Gerhard%20(1).pdf)
- Granqvist, P. (2023). *Tryggare kan ingen vara*. Stockholm: Fri tanke
- Grina, T. (2015) *Den livsviktiga anknytningen*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.
- Ekelöf, Eva (2011) *Buller i förskolan stressar personal och barn*. Arbetsmiljöforskning.se Hämtat 24-12-09 från: <https://arbetsmiljoforskning.se/buller-i-forskolan-stressar-personal-och-barn-men-det-gar-att-forbatta-ljudmiljon/>
- Hjärnfonden (2020) *Den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar*. Hämtat 24-12-04 från: <https://www.hjarnfonden.se/2020/05/den-psykiska-ohalsan-bland-barn-och-unga-okar/>
- Internetmedicin (2024) *Förstoppning hos barn*. Hämtat 2024-12-16 från: <https://www.internetmedicin.se/barn-och-ungdomsmedicin/forstoppning-obstipation-hos-barn-i-primarvard#bakgrund>
- Isaksson, Iliev, K. (2020) *Att sammanfoga undervisning och omsorg för de yngsta barnen i förskolan*. Publicerad som artikel i Skolporten april 2021. Hämtat 24-11-25 från: <https://www.skolporten.se/app/uploads/2021/05/leda-lara-nr-4-2021.pdf>
- Kihlbom, M., Lidholt, B., Niss, G. (2009) *Förskola för de allra minsta : på gott och ont*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Killén, K. (2014). *Förebyggande arbete i förskolan: Sampel och anknytning*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Löfdahl, A., Hjalmarsson, M., & Franzén, K.(red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Författarna och Liber AB.
- Olsson (2023) *Vi Lärare. Barngrupperna är för stora- kräver ny lagstiftning*. Hämtat 25-03-26 från: <https://www.vilarare.se/nyheter/forskola/barngrupperna-ar-for-stora-kraver-ny-lagstiftning/>
- Patel, R., Davidsson, B. (2019) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Psouni, E. (2023) *Forskning.se. Två olika modeller präglar inskolning till förskolan*. Hämtat 2024-11-22 från: <http://www.forskning.se/2023/03/23/tva-olika-modeller-praglar-inskolning-till-forskolan/>

Ringdahl, L (2022) Vi Lärare. *Förskolläraarbristen: ny larmrapport om låg andel behöriga*. Hämtat 24-12-15 från: <https://www.vilarare.se/forskolan/lararbrist/forskollararbristen-ny-larmrapport-om-lag-andel-behoriga/>

Ringdahl (2023) Vi Lärare. *Buller kan påverka språkinläringen*. Hämtat 24-12-04 från: <https://www.vilarare.se/forskolan/forskolan/hog-ljudniva-kan-paverka-barns-inlarning/>

Ringdahl (2024) Vi Lärare. *Nya siffror: Barn börjar allt tidigare i förskolan*. Hämtat 24-12-05 från: <https://www.vilarare.se/forskolan/fokus/barn-borjar-allt-tidigare-i-forskolan/>

SFS Skollagen (2010:800) Hämtat 25-03-20 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K8

SFS (2018) *Barnkonventionen som svensk lag*. Hämtat 24-12-12 från: <https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/konventionen-om-barnets-rattigheter-svenska-2018.pdf>

SFS Motion 2020/21:1993 av Anna Wallentheim m.fl. (S) Hämtat 25-03-28 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/en-oppn-obligatorisk-och-avgiftsfri-forskola_h8021993/

Skolinspektionen (2018) Hämtat 24-12-09 från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/redovisning-av-regeringsuppdrag/2018/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse-slutrapport-feb-2018.pdf>

Skolverket. (2018) *Läroplan för förskolan*. Skolverket. Hämtat 2024-11-30 från: <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan>

Skolverket (2021) *Utbildningsguiden*. Hämtad 24-12-19 från: <https://utbildningsguiden.skolverket.se/forskolan/om-forskolan/barngruppens-storlek>

Skolverket (2022) *Skolutveckling*. Hämtat 2024-12-19 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/fler-statistiknyheter/statistik/2022-04-28-statistik-over-barn-och-personal-i-forskola-2021>

Skolverket (2023) *Du kan bidra till att fler barn börjar i förskolan*. Hämtat 2024-12-19 från: <https://www.skolverket.se/download/18.a1a676d18aaddf64d7187/1695227871589/Du%20kan%20bidra%20till%20att%20fler%20barn%20b%C3%B6rjar%20i%20f%C3%B6rskolan.pdf>

Skolverket (2024) *Rätt till förskola*. Hämtat 24-12-09 från: <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ratt-till-forskola>

Skolverket (2024) *Kommuners arbete för fler barn i förskolan*. Hämtat 2025-03-05 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/upsokande-verksamhet-och-tillsyn-av-forskolor/kommuners-arbete-for-fler-barn-i-forskolan>

Skolverket- Välkommen till förskolan. Hämtat 25-03-05 från: https://www.skolverket.se/download/18.1f564dc01879664a5b7ab0/1682680044505/V%C3%A4lkommen%20till%20f%C3%B6rskolan_folder.pdf

Sveriges television (2018) *Barns välmående påverkas av gruppstorleken*. Hämtad 2024-12-19 från: <https://www.svt.se/nyheter/forskare-barns-valmaende-paverkas-av-gruppstorleken>

Sveriges television (2022) *Varannan barngrupp i förskolan är för stor*. Hämtad 24-12-19 från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/varannan-barngrupp-i-forskolan-ar-for-stor>

Sveriges television. (23-05-11) *Forskare: Bra för ettåring att gå i förskola*. Hämtad 2024-12-19 från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/forskare-bra-for-ettaring-att-ga-i-forskola>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Hämtad 24-11-20 från: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Wennerberg, T. (2010). *Vi är våra relationer: Om anknytning, trauma och dissociation*. Stockholm: Natur & Kultur.

Wieselgren, I. (2018) *Uppdrag psykisk hälsa*. Hämtad 2024-12-09 från: <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/wp-content/uploads/2020/03/Forsta-linjeboken.pdf>

Bilagor

Bilaga 1 – Enkätundersökning i förskolan

om yngre barns behov av trygghet och pedagogers möjligheter att tillgodose detta

Fråga 1: Min bakgrund, ålder:

Under 25 år

26 - 35 år

36 - 45 år

46 - 54 år

Över 55 år

Fråga 2: Jag är utbildad:

Förskollärare

Barnskötare

Annat

Fråga 3: Min arbetserfarenhet inom förskolan:

Mindre än 1 år

1–5 år

6–10 år

11–15 år

Mer än 15 år

Fråga 4: Typ av förskola jag arbetar på nu eller arbetade på senast

Privat

Kommunal

Fråga 5: Hur stora är barngrupperna med barn 1 - 3 år på förskolan du jobbar? (är gruppen åldersblandad 1–5 kan du markera det plus antalet)

12 eller färre

12–15 barn

16–20 barn

Fler än 20

Åldersblandad/syskonavdelning

Fråga 6: Det barngruppsantalet känns som ett bra antal för barn 1 - 3 år

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 7: Hur många pedagoger jobbar i barngruppen?

Fråga 8: Jag tycker att det är tillräckligt många pedagoger för att tillgodose alla de yngre barnens behov av trygghet

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 9: Hur många dagars introduktion (inskolning) ges barnen på förskolan du jobbar? (Markera det svarsalternativ som stämmer bäst)

3 dagar

3 - 5 dagar

5 - 7 dagar

7 - 10 dagar

Det anpassas efter barnets behov och föräldrarnas önskemål

Fråga 10: Hur många timmar brukar ett barn vanligtvis vara med sin förälder under en introduktionsdag?

1-2 timmar

2-3 timmar

3-4 timmar

4-5 timmar

Fler än 5 timmar

Fråga 11: Detta brukar kännas som tillräcklig tid för barnet att ha knutit an och utvecklat en trygg relation till minst en pedagog

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 12: Detta brukar kännas som tillräcklig tid för barnet att verka tryggt i barngruppen

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 13: Den pedagog som blir att introducera ett barn är den som:

är utsedd anknytningspedagog

den pedagog som barnet verkar te sig till

den pedagog som är tillgänglig

Fråga 14: När vi skolar in barn sker det vanligtvis flera introduktioner samtidigt

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 15: Vad är enligt dig, en lyckad introduktion?

1. Viktigast

2. Viktigt

3. Varken viktigt eller oviktigt

4. Inte så viktigt

5. Inte viktigt alls

- Att den går fort
- Att förskolans övriga rutiner inte påverkas för mycket
- Att barnet verkar tryggt med minst en pedagog
- Att barnet verkar tryggt i barngruppen
- Att föräldrarna är nöjda

Fråga 16: Vilka utav följande upplever du som utmaningar i arbetet med introduktioner?
(Vänligen markera alla som gäller)

- Personalbrist
- Att kunna tillgodose den övriga barngruppens behov
- Introduktionen tar för lång tid och påverkar verksamhetens protokoll och rutiner
- Krävande föräldrar
- Barnet känns inte redo

Fråga 17: Ifall att ett nytt barn endast är tryggt med en pedagog och denne är sjuk, brukar vi på förskolan meddela föräldrarna om detta, så att de kan göra ett val att exempelvis ha barnet hemma eller en kortare dag på förskolan

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 18: Jag anser att barn under 3 år behöver en lugn och stabil miljö utan för många intryck och för många människor.

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 19: Jag anser att förskolan erbjuder en lugn och stabil miljö utan för många intryck och människor för barn under 3år.

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 20: Jag anser att barn under 3 år i förskolan, får likvärdig omsorg i form av tillgodoseende utav uppmärksamhet och trygghet, som de får i ett tryggt hem.

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 21: Jag upplever att de yngre barnen i förskolan ges tillräckligt med *fysisk* tröst när de är upprörda (som att bli buren och hållen)

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 22: Jag upplever att de yngre barnen i förskolan ges tillräckligt med *emotionell* tröst (uppmärksammande, ögonkontakt, lugnande ord, en närvarande lyhörd pedagog)

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 23: Jag anser att trygghet är grunden till barns utforskande och lärande

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Fråga 24: Ett otryggt barn *kan* visa upp följande beteenden:

(Vänligen markera alla som du anser gäller)

- barnet är "självförsörjande", klarar sig på egen hand
- söker inte tröst när det blir ledset
- leker mer med leksaker än det söker kontakt med de vuxna eller de andra barnen
- kontaktar pedagoger endast vid praktisk hjälp
- söker tröst men blir sällan lugnad av det som erbjuds
- kan vara smågnälligt och irriterat utan synbar anledning
- har svårt att ta tillsägelser som leder till konflikter och blir till "stora scener"

Fråga 25: Jag känner till Anknnytningsteorin och har kunskap om den

Stämmer inte alls

Stämmer ganska dåligt

Stämmer varken bra eller dåligt

Stämmer ganska bra

Stämmer helt och hållet

Bilaga 2 – Informationsbrev inför enkät

Hej

Jag heter Amanda och är förskollärarstuderande och student vid Högskolan Dalarna. Just nu skriver jag mitt examensarbete och skriver till dig i din roll som förskollärare eller barnskötare, med erfarenhet utav barns introduktioner (inskolningar) i förskolan.

Syftet med min undersökning är att ta reda på faktorer kring trygghet som kan påverka de yngre barnens anknytnings-och utvecklingsmöjligheter, dels under introduktionstiden, dels i förskolans vardag. Hur ser ni pedagoger på förskolans förutsättningar att möta små barns behov av trygghet, och vilka faktorer förhindrar samt möjliggör ert arbete med detta?

Din erfarenhet är värdefull och jag hoppas att du vill besvara några frågor/påståenden som tar ca 5–10 minuter. **Enkäten är anonym** och inga personuppgifter kommer att upprättas. Det dokumenterade materialet ska endast användas för min egen bearbetning och analys sammanställas i en uppsats. Genom att besvara enkäten ger du ditt samtycke till att delta i datainsamlingen. Det färdiga examensarbetet kommer publiceras i i DiVA där allmänheten kan ta del av arbetet. Om du känner du någon annan som skulle vara intresserad av att bidra med sin erfarenhet genom att besvara enkäten, får du gärna dela vidare!

Vid frågor maila mig **Amanda Kazokoglu** på xxxxxx-x eller min handledare på Högskolan Dalarna: **Susanne Rosén** på xxxxxx-x.

Tack redan nu!

Vänligen Amanda